

**ORTAOKUL 8. SINIF GÖRSEL SANATLAR
DERSİNDE PEDAGOJİK SANAT ELEŞTİRİSİ
YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN GÖRSEL
OKURYAZARLIK BECERİLERİNE ETKİSİ**

Sevgül ERASLAN

Yüksek Lisans Tezi

Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

2019

(Her hakkı saklıdır.)

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL 8. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE PEDAGOJİK SANAT
ELEŞTİRİSİ YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN GÖRSEL OKURYAZARLIK
BECERİLERİNE ETKİSİ**

(The Effect of The Pedagogical Art Criticism Method in Visual Arts Class in Secondary
School Students on Visual Architectural Skills)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevgül ERASLAN

Danışman: Doç. Dr.Şeyda ERASLAN TAŞPINAR

Erzurum
Ağustos, 2019

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Sevgül ERASLAN tarafından hazırlanan “Ortaokul 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi” başlıklı çalışması 08 / 08 / 2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Resim-iş Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç.Dr. Orhan TAŞKESEN

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Danışman: Doç.Dr. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR

Atatürk Üniversitesi

Jüri Üyesi: Doç.Dr. Necmettin KARABULUT

Atatürk Üniversitesi

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

26 Ağustos 2019

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ortaokul 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönteminin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

08/08/2017

Sevgül ERASLAN

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun ....../....../.... tarih ve .....sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun ....../....../.... tarih ve .....sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Uygulamaların yapılabilmesi için gerekli izinleri hızlandırıp kolaylaştıran Ağrı/Doğubayazıt İlçe Milli Eğitim Müdürü Sayın Yusuf YARDIMCI'ya, uygulamaların yapılabilmesi için onay veren Doğubayazıt kaymakamı Sayın Ulaş AKHAN'a teşekkürlerimi borç bilirim. Uyguladığım pedagojik sanat eleştirisi eğitim süreci boyunca desteğini esirgemeyen Ahmedi Hani Ortaokulu müdürü Sadık GEGEZ'e ve Yüksek Lisans tezimin her aşamasında emeği büyük olan danışmanım Doc. Dr. Şeyda ERASLAN TAŞPINAR'a verdiği desteklerinden dolayı candan teşekkürlerimi sunarım. Benim bugünlere gelebilmemde emeklerinin karşılığını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim sevgili anne ve babama da teşekkür ederim.

Sevgül ERASLAN

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL 8. SINIF GÖRSEL SANATLAR DERSİNDE PEDAGOJİK SANAT ELEŞTİRİSİ YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİLERİN GÖRSEL OKURYAZARLIK BECERİLERİNE ETKİSİ

Sevgül ERASLAN

Ağustos 2019, 65 sayfa

Amaç: Bu araştırmanın amacı ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisinin belirlenmesidir. Araştırma Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 8'inci sınıfta öğrenim gören 60 kız ve 30 erkek olmak üzere 90 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu öğrencilerin 45'i kontrol grubu ve 45'i ise deney grubunu oluşturmaktadır.

Yöntem: Araştırmada uygulama öncesi ve sonrası kontrol ve deney gruplarında ölçme yapılmasını gerektiren, ön test ve son test kontrol odaklı yarı deneysel model kullanılmıştır. 90 kişilik deney ve kontrol grubuna ön test ve son test olarak "Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği" uygulanmıştır. Kontrol grubunda müfredat programı ile dersler yürütülürken, Deney Grubunda pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle dersler yürütülmüştür.

Bulgular: Verilerin analizinden elde edilen bulgulara göre 8. Sınıf Görsel Sanatlar derslerinde öğrencilere verilen pedagojik sanat eleştirisinin öğrenciler üzerinde görsel okuryazarlık becerilerine ilişkin olumlu ya da olumsuz sonucunun olup olmadığı, deney öncesi ve sonrasında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiştir. Deney grubunda pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle ve kontrol grubunda sadece görsel sanatlar müfredat programı ile görsel sanatlar dersler işlendikten sonra Görsel okuryazarlık ölçeği son test olarak her iki gruba uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin Görsel okuryazarlık ölçeği son test puanları arasında fark deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur.

Sonuç: Görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle ders işlenen öğrencilerin, görsel sanatlar ders müfredatına göre sanatlar eğitimi alan öğrencilere oranla görsel okuryazarlık becerilerinin daha fazla arttığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat eğitimi, pedagojik sanat eleştirisi, görsel okuryazarlık.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE EFFECT OF THE PEDAGOGICAL ART CRITICISM METHOD IN VISUAL ARTS CLASS IN SECONDARY SCHOOL IN VISUAL MUSCULAR SKILLS OF STUDENTS

Sevgül ERASLAN

August 2019, 65 pages

Aim: The aim of this research is to determine the effects of the pedagogical art criticism method on visual literacy skills of the students at the secondary school 8th graders visual arts lectures by thorough observation. This research has been applied to 90 students consisting of 30 male and 60 female students having education at the 8th grade bound to Provincial Directorate of National Education in Ağrı. 45 of these students form the control group while the other 45 form the subject group.

Method: Before and after the research, pre-test and post-test control oriented half-experimental model has been used both on the control and subject groups. To the control and subject groups consisting of 90 people, as the pre-test and post-test "The Visual Literacy Proficiency Scale" has been applied. While the control group has been tested by the standard curriculum, pedagogical art criticism application program has been put to the use of the subject group.

Findings: According to the acquired findings, the pedagogical art criticism given to the students at the lectures of 8th grader's visual arts have had any negative or positive results on the students related to visual literacy skills, and whether a meaningful change have taken place or not before and after the experiment has been analyzed. After giving visual arts lectures to the subject group with the method of pedagogical art criticism and to the control group with only visual arts curriculum, both of the groups have been tested out with the visual literacy proficiency scale as the post-test. The difference between the visual literacy proficiency scale post-test points of the students in the control and subject groups have been found out meaningful on behalf of the subject group.

Results: At the visual arts lectures, student's skills of visual literacy, having lectures with pedagogical art criticism method, determined as much higher compared with the student's skills having lectures with visual arts curriculum.

Key Words: Education of art, pedagogical art criticism, visual literacy.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
BİRİNCİ BÖLÜM.....	11
Giriş	11
Araştırmanın Amacı	12
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	13
Araştırmanın Sınırlılıkları	13
Varsayımlar	13
Terim ve Tanımları	14
İKİNCİ BÖLÜM	15
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	15
Sanat.....	15
Sanat eğitimi.	15
Görsel sanatlar eğitimi.	16
Sanat eleştirisi.	17
Pedagojik sanat eleştirisi.....	19
Görsel Okuryazarlık.....	23
Görsel Okuryazarlık Eğitimi.....	24
Görsel okuryazarlıkta anlama yorumlama ve tasarlama.	26
Görsel okuryazarlıkta algı.....	27
Görsel okuryazarlıkta yorum.....	27
Görsel okuryazarlık betimlemeleri.....	28
Görsel okuryazarlıkta görsel uyaranlar ve öğretmen	29
Görsel okuryazarlık becerilerinin öğrenme süreçlerine etkisi.	30
Eğitimde teknoloji ve görsel okuryazarlık.	31
İlgili Araştırmalar.....	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	37
Yöntem	37
Araştırma Modeli	37
Araştırmanın çalışma grubu.	37
Veri Toplama Araçları	38
Süreç ve Uygulama	38
Verilerin Analizi.....	43
Araştırmacı Rolü	44
Geçerlik ve Güvenirlik.....	45
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	46
Bulgular	46
Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	46
İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular	48
Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular	51
BEŞİNCİ BÖLÜM	55
Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	55
Öneriler	56
KAYNAKÇA	57
EKLER	61
EK-1. Kullanılan Ölçek:.....	61
EK-2. Alınan İzinler.....	62
ÖZ GEÇMİŞ.....	63

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	38
Tablo 2. Araştırmanın DeneySEL Deseni.....	39
Tablo 3. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlık Ön Test Puanları Açısından Aralarındaki Fark.....	46
Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlık Son Test Puanları Açısından Aralarındaki Fark.....	48
Tablo 5. Deney Guruplarındaki Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Fark.....	51
Tablo 6. Kontrol Guruplarındaki Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Fark.....	53

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Eser eleştirisi aşamaları	18
Şekil 2. Eser eleştirisi aşamaları	18
Şekil 3. Günümüz görsel okuryazarlık boyutları.	30
Şekil 4. Görsel okuryazarlık öğrenim konu dağılımı.	30
Şekil 5. Eleştiri sürecinde 8.A Sınıfı Kaplumbağa Terbiyecisi pedagojik sanat eleştirisi deney gurubu öğrencileri.	41
Şekil 6. Eleştiri sürecinden sonra 8. A sınıfı kaplumbağa terbiyecisi pedagojik sanat eleştirisi deney gurubu öğrencileri.	41
Şekil 7. 8. A Sınıfı Kaplumbağa Terbiyecisi reproduksiyon çalışmaları.	41
Şekil 8. 8.A sınıfı Yıldızlı Gece reproduksiyon çalışması.	42
Şekil 9. 8.A sınıfı Yıldızlı Gece reproduksiyon çalışması.	42
Şekil 10. 8.A sınıfı Radyo 94.9 pedagojik sanat eleştirisi.	43
Şekil 11. 8.A sınıfı Radyo 94.9 reproduksiyon çalışmaları.	43
Şekil 12. Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık ön test puanları.	48
Şekil 13. Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık son test puanları.	50
Şekil 14. Deney grubundaki öğrencilerin görsel okuryazarlık ön test ve son test puanları.	52
Şekil 15. Kontrol grubundaki öğrencilerin görsel okuryazarlık ön test ve son test puanları.	54

KISALTMALAR DİZİNİ

D.E.Ü	: Dokuz Eylül Üniversitesi.
DSpace	: Açık Kaynak Kodlu Kurumsal Arşiv sistemi.
G.İ.T.B	: Görsel İletişim Tasarımı Bölümü.
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı.
T.D.K	: Türk Dil Kurumu.
TÜDAR	: Türklük Bilimi Araştırmaları.

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Görseller tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar insanlıkla birlikte gelişerek var olmuştur. İnsanların iletişim kurmak için her çağda kullandıkları önemli bir araç olarak yerini korumuştur. Tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar geçen süreçte; Bulgaristan'da bulunan Magura mağarası, Arjantin'de Eller mağarası, Hindistan'da Bhimbetka mağarası, Brezilya'da Serra da Capivara mağarası, Somali'de Las Gaal mağarası, Sahra Çölünde Acacus dağları, Fransa'da Chauvet- Lascaux mağarası, Avustralya'da Kakadu kaya çizimleri, İspanya'da Altamira mağarası, Endonezya'daki Sulawesi mağarası gibi birçok mağara resimlerine rastlanmaktadır. Bu yaşayan ilkel toplumların yapmış olduğu primitif çizimler ve mağara duvar resimleri insanlığın ilk görsel anlatım biçimlerini gösteren örnekleri oluşturmaktadır (Turani, 2013). Tarih boyunca toplumların yaşam biçimleri ve eğitim durumları dönemin imkânlarına ve hayat standartlarına göre değişmiş olarak günümüzün şu anki haline kadar ulaşmıştır. Çağımızda artık metne dayalı iletişim yerini görsel yoğunluklu bir tür iletişime bırakmıştır (Mamur, 2014, s. 59). Gelişen iletişim ve ulaşım imkânları farklılıkları bir araya getirmiş olup, çeşitli kültürleri artık yerellik boyutundan çıkarmıştır. Bu nedenledir ki; değişen ve gelişen dünyada değişerek çağdaş insanın teknolojiyle bütünleştirdiği imgeler ortamı görselliklerle çevrili bir yaşam tarzı oluşturmuştur.

Bu sistemde insan artık bir görsel alıcı ve görsel yaratıcı olarak bir görsel dil bulmuş olup, görsel olarak kendisini ifade edebilme çabasına girmiştir. Görsel okuryazarlık kavramının gelişmiş olan ülkelerde duyulma süreci 1960'ların ortalarına denk gelmektedir. Söz konusu kavram çağcıl olarak bilinmekle birlikte düşünsel boyutta yeni bir kavram olduğunu söylemek zordur. Bazı antik çağ düşünürlerinin görsel iletişim için birçok imgeyi tercih ettikleri görülmüştür. Aristo anatomik resimleme biçimlerini kullanarak görsel imgelerden yararlanmıştır (Alpan, 2008, s.3). Gelişen teknolojinin çoğalttığı, giderek daha çok sayısını ve çeşitliliğini artırdığı görsel imgeler, simgeler, hareketli-hareketsiz işitsel görsel kayıtlar, sokak afişleri, posterler, reklamlar vb. bireyin algısını ciddi anlamda yönlendirmektedir. İmgeler dünyasında yaşamaya başlayan birey, her gün bilinçli veya bilinçsiz karşılaştığı veya maruz kaldığı görsel uyaranları okumaya ve yorumlamaya çaba göstermektedir. Görsellerin biçimlerinin, renklerinin, zıtlıklarının, dengesinin, düzeninin neler ifade ettiğini ve içindeki mesajın ne olduğunu fark etmek görsel okur-yazarlık becerilerinin

gelişimiyle paraleldir. Görsel imgelerin hayatımızın her alanında olması 21'inci yüzyılda sanat eğitiminin her basamağıyla desteklenen görsel okuryazarlık becerilerinin gelişim sürecini kaçınılmaz kılmıştır.

Görsel okuryazarlık becerileri öğrenilebilir ve geliştirilebilir becerilerdir. Görsel sanatlar derslerinde uygulanan çeşitli görsel çalışmalar görsel okuryazarlık becerilerinin gelişimi açısından önemlidir. Hem biçimsel olarak eleştiren, hem içerikteki anlamını öğrenmeye çalışan birey, kendi görsel algısından hareket ederek diğer bireysel algıları da dinleyerek bir paylaşım ortamı sağlamaktadır. Böylece sanat eğitimi alan kişinin sanat aracılığıyla görsel öğrenmeleri yaparak-yaşayarak gerçekleşirken, bilinçsiz görsel okuryazar olma durumundan bilinçli görsel okuryazar olma durumuna geçebilmektedir. Görsel okuryazarlık çağdaş yaşamda genel eğitimin olmazsa olmazı olan okuma, yazma ve aritmetikle eş değer olan eğitimin dördüncü ögesi olduğu öne sürülmektedir. Bireyde inşa edilen içsel ve dışsal faktörlerin çevredeki uyaranları, görsel imaj, mesaj, imge, simge, vb. biçiminde olduğu gibi kabul etmek yerine eleştirel bakmayı sağlamaktadır (İşler, 2002, s.157). Okullarda verilen görsel sanatlar dersi eğitim programında, çocuklarda ve gençlerde görsel bir birikim oluşmakta ve bu birikimi günlük hayatlarında kullanabilecekleri görsel bilgilere dönüştürmeleri sağlanmaktadır. Görsel sanatlar dersinde bu sonuçlara ulaşmak için çok fazla yöntem ve teknik kullanılmaktadır. Bunlardan biri de pedagojik sanat eleştirisi yöntemidir.

Pedagojik sanat eleştirisi ile görsel bir çözümleme serüveni yaşayan öğrencilerin bu süreçte görsel okuryazarlık becerilerinin de gelişmesi beklenmektedir. Buradan hareketle bu araştırmada görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisi araştırılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisinin araştırılarak belirlenmesidir.

Bu genel amaç göz önünde bulundurularak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır;

1. Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık becerileri ön test puanları açısından aralarında fark var mıdır?
2. Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık becerileri son test puanları açısından aralarında fark var mıdır?
3. Deney ve kontrol gruplarının kendi içlerinde ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Araştırma pedagojik sanat eleştirisi ile desteklenmiş görsel sanatlar dersinin görsel okuryazarlık becerilerine etkisinin olup olmadığını belirleyecek bir araştırmadır. Pedagojik sanat eleştirisinin görsel sanatlar dersinde yoğun olarak işlenmesinin, görsel okuryazarlık becerileri üzerindeki etkisinin olup olmadığını belirlenmesi ile ilgili bir araştırma yapılmadığından dolayı araştırma sonuçları önemlidir.

Bu araştırma ile 8'inci sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde sanat eleştirisi aracılığı ile görsel okuryazarlık becerileri arasındaki bağ incelenerek, iki konu arasında bir ilişkinin olup olmadığı, olduysa ne düzeyde olduğu verilerle ortaya çıkarılarak bu alandaki mevcut ihtiyaca katkı sağlanacağı değerlendirilmektedir. Bu açıdan, sanat eğitimi, pedagojik sanat eleştirisi, görsel okuryazarlık alanında yapılacak olan araştırmalar açısından önemlidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 2017–2018 eğitim-öğretim yılında Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olan tek bir devlet okulunda yapılmıştır. Sekizinci sınıfta sadece iki şube bulunması deney ve kontrol grubunu birer şubeyle sınırlandırmıştır.
- Şubelerin mevcutlarının 45'er kişi olması da araştırmanın uygulanma aşamasında ve verilerin toplanmasında öğrencilerin birebir takip edilmesini zorlaştırmıştır.

Varsayımlar

- Öğrencilerin görsel okuryazarlık ölçeğine verdikleri cevapların samimi olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmada bulunan öğrenciler, 8. Sınıf öğrencilerini temsil edecek niteliklere sahip olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılmış olan öğrencilerin veri toplama araçlarında bulunan sorulara tarafsız ve kendilerine özgü yanıt verdiği varsayılmıştır.
- Araştırmanın yapıldığı okulun fiziksel donanımının (akıllı tahta, sınıf düzeni vb.) araştırmanın rahatlıkla yapılabilmesi için yeterli olduğu varsayılmıştır.

Araştırmaya katılacak olan öğrenciler ölçme araçlarını herhangi bir yönlendirme olmadan kendi görsel okuryazarlık becerilerini ortaya çıkarabilecek biçimde dolduracakları varsayılmıştır.

Terim ve Tanımları

Bu bölümde sanat, sanat eğitimi, sanat eleştirisi, pedagojik sanat eleştirisi ve görsel okuryazarlık tanımı; işlevsel ve kuramsal temelleri ele alınacaktır.

Sanat: Sanatın kendisi zamanla koşullu haldedir ve yalnızca tarih içinde belli bir zamanın düşünce akışını, isteklerini, gereksinimlerini, umutlarını ifade ettiği ölçüde insanlığı temsil eder. Ama sanat, bu belirli sınırları da aşar ve tarihsel an içinde insanın sürekli yeteneği olan bir anını da yaratılır (Özgenel, 2016, s.263).

Sanat Eğitimi: Sanat eğitimi dar anlamda okullarda sanata ilişkin verilen dersleri kapsamaktadır. Öğrencilere yalnızca uygulama değil aynı zamanda eleştirel düşünebilme ve yorum yapabilme becerisi kazandırır (Tuna, 2007, s. 124). Genel anlamda sanatın bütün alanlarını kapsayan yaratıcı sanat eğitimi; Resim, heykel, seramik, grafik sanatlar, uygulamalı sanatlar gibi oldukça geniş bir alanı içine almaktadır (Yılmaz, 2005, s.17).

Sanat Eleştirisi: Disiplinlere Dayalı Sanat Eğitimi oluşturarak sanat tarihi, sanatta estetik ve sanat üretimini de kapsamına alan dört temel disiplinden biridir. Sanat eleştirisinin kendisi, süreç içinde sanat eseri hakkında yorum yapabilmeyi ve eleştirel yargılamalarda bulunabilmeyi sağlar. Kişinin sanat eserini çok farklı bir bakışla izlemesini, anlamasını, eser konusunda düşünmesini ve tüm bunları bir araya getirerek sanat eseriyle ilgili fikirlerini ifade edebilmesini sağlamaktadır (Mercin & Alakuş, 2005, s.37).

Pedagojik Sanat Eleştirisi: Pedagojik sanat eleştirisi, eleştiri türü boyutunda bireyin sanat eğitimi süreci kapsamında amaç olarak gördüğü bir takım davranışların gerçekleştirilmesinde etkili olan sistemli bir yaklaşımdır. Bu eleştiri ile çocukların oyunlaştırılmış bir yöntem ile bilgiyi elde ederek yorumlayabilmesini sağlamaktadır (Mecrin & Alakuş, 2005, s. 40–41).

Görsel Okur Yazarlık: Görsel okuryazarlık birçok görme ve ya görüş yeterliliğine sahip olmaya kaynaklık etmektedir. Bu yeterliliğe sahip olabilmek için görmeyi diğer duyu organlarıyla da bütünleştirmek gerekmektedir. Bireyin görsel okuryazarlığı öğrenmesi için bu yeterliliğe sahip olması gerekmektedir. Görsel okuryazarlığı gelişmiş birey, çevresinde görerek karşılaştığı objelerin, görünürde olan eylemlerin, sembollerin nesnel ya da olağan dışı birçok şeyin farkında olmakta ve de bu karşılaştığı farklılıkları yorumlayabilmektedir (Alpan, 2008, s.80).

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Sanat

Sanat, bir insan işi, bir insan yaratması olarak, yine insanın kendisini ifade etme yollarından biridir. Sanat, insanları günlük yaşamın dar kalıplarından kurtarabilen bir mola anı gibidir. Sanatta güzeli, bilimde doğruyu, teknikte faydayı arayan insan ruhu ve zekâsı, aslında kendini aramaktır. Bütün sanat eserleri, var olan bir şey ile ya da bir nesne ile ilgilidir; belli bir varlığı anlatır, ondan bir kadraj ortaya koyar. Bir resim, belli bir doğa parçasının resmidir. Sanatçının gözlemlerine dayalı olarak gördüğü, kavradığı ve gerçekçilik olarak belirlediği varlığın bilgisi, sanatın konu boyutunu oluşturur. Sonuç olarak sanat, insanla doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkidir (Yolcu, 2004, s.4). Bir başka bakış açısıyla Gombrich (2011) sanat yoktur, sanatı meydana getiren yalnızca sanatçıdır diyerek dikkatleri başka bir noktaya çeker. Bu sanat anlayışına göre, insanlar sürekli olarak içinde yaşadıkları çevreyi, çevrelerini kuşatan nesneleri kendileriyle ilişkileri açısından algılarlar ve yorumlarlar. Sanat eylemi de, insanın bu tür birikimleriyle bağlantılıdır. Öyle ki bir çalışmanın sanat eseri sayılabilmesi için; İnsanın üretmiş olması, kendine özgü olması ve de güzel olması gerekmektedir (Çam, 2008, s.19).

Sanat eğitimi.

Sanat bir anlama aracıdır; yazı için nasıl kâğıt, mürekkep ve baskı makinesi vb. kullanılıyorsa sanat da kendi araçlarıyla bir takım mesajlar barındırır. Belirli sanat etkinliklerinin çoğu da bize sanat eğitimini anlatmaya uğraşır. Evrensel olan sanat eğitimi, insanın kendisini veya sanatın kendisini anlatır. Sanat eğitiminin amaçlarına uygun ve verimli sonuçlar doğurabilmesi bir takım faktörlerle mümkündür. Sanat eğitiminin başlıca konuları kapsamında üretilen çalışmalar incelendiğinde sonsuz çeşitlilik ve sınırsız hayal gücü göze çarpar. Sanat eğitimi, görsel sanatlar uygulamalarının en önemli basamağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eğitimin doğru ve nitelikli olarak uygulanabilmesi oldukça önemlidir. Bu da ancak çağdaş teknolojinin, yetkin eğitmcilerin deneyimleriyle birleştirilmesiyle olanaklı kılınmaktadır (Akçadoğan, 2006, s.11).

Sanat eğitimi, bireyin yaratıcı süreçte kendisini ifade edebilmesini sağlayan kültür ve araştırmaya dayalı disiplinler arası bir eğitim durumudur. Temel sanat eğitiminin genel

amaçları şöyle sıralanabilir; Baktığını algılayan, gören, gördükleri konusunda yargılarda bulunabilen ve düşünebilen bireyler oluşturmaktır. Görsel çevresini farklı anlamlarda sorgulayabilen bireyin, eleştirebilen, değer yargılarını oluşturabilen, gördüklerini de değerlendirebilen kişilik yapısının oluşmasını sağlamaktır. Yapısal olarak yaratıcı düşünebilen bireyler kazandırmak da sanat eğitimin temel amaçlarındandır. Görsel sanat eğitimi aracılığıyla öğrencinin algısal, zihinsel yeteneklerini geliştirmek önemlidir. Kişinin düşünce ve duygularını görsel dil kullanarak toplumlara iletmenin önemini kavratmak ve öğrenciye görsel değerler konusunda bilgi edindirmek ve de estetik duyarlılık kazandırmaktır (Çellek, 2008, s.1).

Görsel sanatlar eğitimi.

Sanat eğitimi, yaratıcılığın bireyde ön planda tutulduğu, ıraksal düşüncesinin geliştirilmeye çalışıldığı, öğrencilerin kişisel gelişimleri ve göstermiş oldukları eğilimlere dayalı eğitim sürecine tabi tutulduğu ortamlardır. Sanat eğitiminin amacı, bireyi görmeye, aramaya, denemeye, sorgulamaya, analiz yapmaya yönlendirmektir. Kaliteli bir sanat eğitiminin önemini iyi ve yeterli bir bakış açısı sağlar. Bu nedenle de sanat eğitiminde günün değişen şartlarına dikkat ederek, çağın isteklerine göre değiştirebilen bir eğitim programı her zaman gereklidir. Görsel sanatlar eğitiminin kaliteli olması için donanımlı sanat eğitimcilerine, yeterli düzeyde ders saatlerine, amacı destekleyen fiziki donanım ortamlarına ve yeterli araç-gereçlere ihtiyaç vardır (Buyurgan & Buyurgan, 2007, s. 16- 17).

Gelişim kuramlarına göre öğrenme alanlarındaki alt hedefler daha üst hedeflerin gerçekleşmesi için birer adım biçiminde ilerler. Öğrenme alanları hiyerarşik bir mantıkta sergilenir. Öğrenmenin belli temel alanları bulunur. Bunlar; Bilişsel, fiziksel, duyuşsal-toplumsal alanlardır. Bilişsel hedefler bireyin, bilgisine, analiz edebilmesine, sentezlemesine, kavramasına, uygulamasına ve değerlendirme yapabilmesine dayalı olarak ortaya çıkar. Duyuşsal-toplumsal hedefler bireyin, algılama, tepkide bulunma, değer verme, örgütlenme gibi nitelikleştirilmiş alanlardan oluşurken fiziksel alanlar da ise, algılama, kuruluş, kılavuzlanmış etkinlikler, organizasyon, karmaşık dışa vuruk etkinlikler, uyum ve yaratma aşamalarından oluşmaktadır. Görsel sanatlar dersi aracılığıyla öğrencinin görsel sanatlar öğretiminin bilgilerini kazanması, sanat anlamında yaratıcılığını geliştirmesi ve yaşamının her alanına aktarımlarda bulunabilmesi, sanat yoluyla kendisini ifade edebilmesi, çevresini güzelleştirebilmesini sağlayarak, estetik bakış ve estetik tutum kazanmasını amaçlamaktadır. Görsel Sanatlar dersi aracılığıyla bireyin güzel sanatlarla dersiyle ilgili bilgileri kazanması sağlanır. Bireyin sanat yönündeki yaratıcılığını geliştirmiş olarak birçok alana

aktarabilmesini, sanat yoluyla kendini ifade etmesini ve çevresini güzelleştirerek estetik bir karakter kazanabilmesi amaçlanmaktadır (Yükselgün & Türkcan, 2012, s.339).

Sanat eğitiminde el sanatları, görsel sanatlar, tasarım eğitimi aracılığıyla sağlanan kültürel kazanımın insanın birçok gelişimi adına önemli olan algılama, gözlemlene ve dışa vurma yetilerinin gelişmesiyle bağlantılı olduğu ifade edilmiştir. Eisner sanatsal öğrenmenin sanat materyallerini kullanmadan daha etkili olduğu fikrini öne sürmüştür. Öğretmen varlığının sanat materyallerinden ve duygusal aktivasyondan daha güçlü olan beklentilerini kavramlaştırmaktadır. Buna bağlı olarak eğitimin temellerine dayalı olan sanat eğitimi eleştiriye dayanmaktadır. Eleştiri dört aşamada toplanmıştır bunlar;

- Sanat ederi biri veya birileri tarafından yapılır,
- İnsanlar yapılan sanat eserini seyrederek,
- Zaman içinde sanat eseri kültürdeki yerini alır,
- Sanat eserinin kalitesi ve değeri konusunda yargıya varır (Özsoy & Şahan, 2009, ss.206- 208).

Görsel sanatlar eğitimi, görsel okuryazarlığı geliştiren bir süreçtir. İnsanlar arasında iletişimi kolaylaştıran bir mekanizmadır. Herhangi bir sanat eserinin anlaşılmasında, diğer eserlerle farklılığının belirlenmesini sağlamaktadır. Estetik bir bakış açısı edindiren görsel sanatlar eğitimi aynı zamanda, sanatın doğasını, anlam derinliğini anlatırken, sanat eserinin değerinin daha çok anlaşılmasını, sanat eserinin yorumlanabilmesini, eser konusunda bir kanıya varılmasını sağlamaktadır (Gökay, 1998, s.330).

Sanat eleştirisi.

Sanat eleştirisi, bir disipline bağlı olan sanat eğitimini, sanat üretimini, sanat tarihini ve estetik algıyı bir arada yürütmek ve değerlendirmektir. Sanat eleştirisi, bir veya birçok sanat eseri hakkında eleştirel yargıyla yorum yapmayı sağlamaktadır. Sanat eleştirisi, sanatın kendisini tartışmada görsel kapsamda bulunan kavramları ve sanat terimlerini kullanır. Böylece birey sanatla ilişkili olarak konuşmanın ve de yazmanın teknik yollarını öğrenirler. Görsel sanatlar öğrencilerin dikkatini çeken, onları sözlü ifadeye ve yazmaya da yönlendiren soru biçimlerini ve konuları sunar. Sanat eleştirilerinden iletilen sanatı öğrenme yöntemleri, dil öğesinin betimsel kullanımını alarak sanatın anlamının yorumlanmasına götürür (Mercin & Alakuş, 2005, s.40). Öğrencilerin sanat alanında evrensel boyutta betimleme, çözümleme, yorumlama yapabilmeleri aynı zamanda bu becerileri kazanmaları sağlanmak istenmektedir (Gülbeyaz, 2009, s.2).

BETİMLEME	Sanat eserinde bulunmuş olan eleman ya da konuların bir envanterini çıkararak eserin keşfedilmesi.
ÇÖZÜMLEME.	Eser nasıl biçimlenmiştir? Eser nasıl düzenlenmiştir? Sanat elemanlarını kullanırken sanat ilkeleri nasıl bir mantıkla kullanılmıştır?
YORUMLAMA	Sanat eserinde ifade edilenler nelerdir. Eserde fikirler ve duygular, psikolojik durumlar nelerdir?
YARGI	Sanat eserinde sanatsal becerinin derecesi nedir? Sanat eseri konusunda karar vermeye yönelik verilerin sonucunda varılan kanat nedir?

Şekil 1. Eser eleştirisi aşamaları

SANAT ELEŞTİRİSİ KURAMLARI	ESTETİK NİTELİKLER	SANAT
Nasıl Bakmalı?	Ne Aranacak?	
Eleştiri yöntemiyle sanat eserinde bulunan farklı estetik niteliklerin ortaya çıkarılması.	I.Betitleme Reel Nitelikler ve /veya Görsel Nitelikler (Sanatın Elemanları) Yansıtıcılık	
	II.Çözümleme Görsel Nitelikler (Sanatın İlkeleri) Biçimcilik	
	III.Yorumlama Dışavurumcu Nitelikler Anlatıcılık	
	IV.Yargı Sanat eserinde bulunan bütün estetik nitelikler göz önünde bulundurularak sanat eseriyle ilgili kişisel bir karar verilir.	

Şekil 2. Eser eleştirisi aşamaları (Boydaş, 2007, s.37).

Sanat eleştirisi süreci öğrencilerin genel anlamda görsel sanatları çok daha beğenerek anlamlandırmalarını sağlar. Sanat eleştirisinde eleştiri yöntemini kullanarak daha çok eleştiri yapmak, öğrencinin eleştirel tutumlarını yönlendirerek ve öğrencilerin her birinin sınıf mekânının dışında da bu tür bir tutumu göstermeleri sağlayacaktır. Böylelikle sanat eleştirisi disiplini bireyi, sanat eserinin değerini araştırarak bulmaya, toplumun genel sosyal ve de kültürel amaçları üzerinde düşünmeye yönlendirecektir. Bu nedenle doğada mevcut olan her şey ve kültürel çevrede yararlanılan her şey sanat eleştirisi yöntemiyle incelenabilmektedir. Sonuç olarak sanat eleştirisinin bulunduğu derslerde sadece bazı ünlü sanatçıların resimleri değil, aynı zamanda her türlü eser üzerinde inceleme yapılabileceği yargısına varılmaktadır. Sanat eleştirisi yapılırken sanat eseri hakkında temel sorular sorularak sanat eserinde ne olduğu, ne anlama geldiği, değerinin ne olduğu araştırılmaktadır. Genellikle sanat eğitimi öğrencilerin estetik anlamda tecrübelerini geçişmelerini sağlayarak bütün hayatları süresince kazanabilecekleri zevki artırmaktadır. Sanat eleştirisinin amacı estetik tecrübeyi sağlamaktır. Bunun yanında sanat eğitiminin bireyin güzelliği fark ederek görmesini ve anlamasını sağlamaktadır. Sanat eleştirisi her ne kadarda estetik kavramına, sanat tarihine ve uygulamalı

alışmalara göre ilk adımda görsel sanatlarla ilgilense de, sanatta yer alan sosyal ve kültürel değerleri belirterek toplumu bilinçlendirmeye çalışmaktadır (Karabulut, Karakuzu & Konca, 2008, s. 92–93).

Pedagojik sanat eleştirisi.

Pedagoji bilimi öncelikle ocuk ve gençleri geleceğe hazırlamak adına eğitim-ğretim sürecindeki genel uygulamaları inceleyen bir bilim dalıdır. Bireylerin uygulamalı ve kurumsal olarak öğrenmelerini sağlamaktadır. Öğretmenlerin kendi alanlarında dersi nasıl hazırlayıp öğrencilere nasıl sunacaklarını anlatır. Öğretmene gelişim dönemlerini tanıtır, davranış değişikliği oluşturabilmek adına pedagoji temel rehber olarak görülür. Ancak istendik davranış değişikliğinin planlı olarak gerçekleşebilmesini sağlayan ğretmenlerinde yeterli bilgi ve beceriye sahip olması ön koşul olarak grlmektedir. Öğretmen yeterliğinin sağlanması önemli koşullardan bir diğeri ise mesleğe yönelik bilgi düzeyidir. Öğretmenlerdeki mevcut bilgi düzeyi pedagojik formasyon sonucunda edindiği tutumunun olumlu veya olumsuz sonucunu ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Eraslan & akıcı, 2011, s.429).

Günümüzde pedagojik eğitim geleneksel yaklaşımlardan farklılık göstermektedir. Bilgi aktarımında artık internet ve bilgisayar yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu sayede hem öğretmenin kendisi ve hem de ğrenci yeni yaklaşımları benimsemiştir. Böylece internet ve web teknolojilerinin eğitimde kullanılabilmesi adına öğretmenlerin bu konulara hkim, yeterli bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir (Gömleksiz & Fidan, 2011, s.594). Eğitim sisteminde başarı, öğretmenin mesleğine karşı sevgi duyan, nitelikli, konu bilgisine hkim, alan bilgisi ve pedagojik alan yeterliliğine sahip bir yapıda olması gerekmektedir. Sonuç olarak öğretmenlik mesleği, bilişsel alan ve duyuşsal alan yeterliliklerini kapsamaktadır (Kartal & Afacan, 2013, s.77).

Feldman, pedagojik sanat eleştirisinde çocuğun sanat konusunda konuşturulmasının sistemli sorularla sağlanabileceğini savunmaktadır. Söz konusu sistemli sorular sayesinde çocukların sanat eserleri konusundaki gözlem ve bu gözlemlerin anlamları hakkında kendilerini ifade edebilmelerine yönelik bir sanat eğitimin doğru olduğunu savunmaktadır. Çocukların şekillerin, çizgilerin değerlerini ve anlamlarını öğrenebilmesi bu yolla sağlanabileceği düşünülmektedir. Langer, etkili bir sanat eleştirisinin olabilmesi adına iletişimde bulunan bireyin, bir sanat aracının ve birde sanat eserini izleyen bir alıcının olmasının gerektiğini belirtmiştir (Mercin & Alakuş, 2005, ss.38-39). Pedagojik sanat eleştirisi dört basamak şeklinde gerçekleşir. Bunlar tanımlama, çözümleme, yorumlama ve yargıdır. Tanımlama aşamasında sanat eseri dikkatlice incelenir. Dokusu, biçimi, rengi,

değerleri yani görsel nitelikleri araştırılır. Bu araştırmalara yardımcı soru mantığı takip edilir. Örneğin;

- Bu sanat eserinin sanatçısı kimdir?
- Bu sanat eseri nasıl bir tür sanat eseridir?
- Bu görülen sanat eserinin ismi nedir?
- Bu görülen sanat eseri zamanın hangi diliminde yapılmıştır?

Çözümleme bölümünde genelde eserin nasıl düzenlendiği üzerinde durulmaktadır. Sanat eserinin elemanlarına ve ilkelerine dikkat edilerek sanat eseri incelenmeye devam edilir. Sanatçının kullanmış olduğu denge, ritim, vurgu, oran-orantı, birlik vb. gibi ilkelerine dikkat edilir. Bu aşamada şu sorular sorulur;

- Sanat eserinde hangi biçimler daha çok kullanılmıştır?
- Sanat eserinde renkler nasıl organize edilmiştir?
- Sanat ederinde açık renkler mi yoksa koyu renkler mi daha çok kullanılmıştır?
- Sanat eserinde mekân nasıl kullanılmıştır?
- Doku nasıl kullanılmıştır?
- Sanat eserinde tekrarlar var mı?
- Sanat eserindeki nesne ve figürler normal büyüklükte mi? vb.

Yorumlama aşamasında sanatçının izleyiciye ne anlatmak isteyebileceği üzerinde durulmaktadır. Eserin psikolojik anlamı araştırılır. Yorumlama aşaması çocuk için güç bir aşamadır. Çocuk bakışının farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu aşamadaki soru anlayışı şöyledir;

- Sanatçı, sanat eserinde neler anlatmak istemektedir?
- Sanat eserine bakıldığında nasıl hisler duyulmaktadır?
- Sanat eseri ne anlam ifade ediyor?
- Sanat eserinde bir başka şeyi simgeleyen bir şeyler var mı?
- Sanatçı, bu sanat eserini niçin yapmış olabilir? vb.

Yargı aşamasında ise sanat eseri ile ilgili daha önce yapılan değerlendirmelere dayalı olarak yürütülen düşüncelerdir. Sanat eserinin başarılı olup olmadığı sorulur. Çocukların sanat eseri konusundaki bireysel anlamlandırması kendi hayal dünyasında hikâyeler oluşturmalarını da sağlamaktadır. Çocukların vardığı sonuçlar eleştiri düzeyinde basit olsa da sanata anlam kazandırması nedeniyle önemsenmesi gereken bir aşamadır. Bu aşamada da şu gibi sorular sorulabilir;

- Sanat eserinin neresini beğendin?
- Sanat eserini sevdin mi? Neden?
- Sanatçı neden bu sanat eserini yapmak istemiş olabilir?
- Bu sanat eserinin güzel bir eser olduğunu düşünüyor musun?
- Bu sanat eseri müzeye konulabilir mi?
- Bu sanat eseri sizce önemli bir sanat eseri midir?
- Bu sanat eserini satın alıp evine asmak ister miydin? vb.

Görüldüğü gibi pedagojik sanat eleştirisi, sanat eserini sistematik bir biçimde eleştirebilmektedir. Çocukların algı, gözlem, estetik, duyarlılık, kendilerini nedenleriyle ifade edebilme becerilerinin bu yolla gelişebildiği anlaşılmaktadır (Mercin, & Alakuş, 2005, ss.42-44). Pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle öğretimde, öğrencilerin varoluşunda mevcut olan estetik algılarının körelmesinin önüne geçmek ve mevcut estetik algının gelişmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu yöntemle sanat eleştirisi öğrencilerde sanatın içeriğinin kavranmasında, anlaşılmasında, kültürel değerlerin aydınlatılmasında ve öğrencinin çok yönlü eğitilmesine yardımcı olmaktadır. Pedagojik sanat eleştirisinin öz amacı, öğrencilerde zaten var olan estetik algının gerilemesine mani olmak ve bu estetik algıların çok daha gelişmesini sağlamaktır (Karabulut, Karakuzu & Konca, 2008, s.88). Gelişen estetik algıların basın ve yayın teknolojilerinin hızla gelişmesi özgün sanat yapıtlarını ortaya koymayı sağlamıştır. Bunun sonucunda öğrencilerde pedagojik sanatın eleştirel yolu zenginleştirmiş olup sanat öğretmenlerinin eğitim amaçlı öğrencilere sanat eleştirisi uygulamaları yapabilmeleri adına çok geniş bir ufuk açmaktadır.

Pedagojik sanat eleştirisinde eleştirel görme.

Sanat eleştirisi, öğrencilerin sanat eserlerinden anlam çıkarmalarını sağlar. Eleştirel pedagoji, asıl kaynağını eleştirel kuramdan alan bir eğitim yaklaşımıdır. Eleştirel görme ve pedagoji fikrinin ilk defa yaygınlık göstermesinde Frankfurt Okulu etkili olmuştur. Frankfurt Okulu eleştirel eğitime yönelik eleştirel pedagoji düşünürleri, eleştiri anlayışına yeni bir ifade ve aynı zamanda pedagojik bir duyarlılık kazandırmışlardır. Böylelikle pedagoji ve eleştiri bir arada eğitim alanına taşınabilmiştir. Pedagojik eğitim sürecinde eleştirel görme, öğrenci, öğretmen ve öğretim durumunu kapsayan bütünlüklü bir yapıdır. Bu süreçte öğrencilere önceden planlanmış davranışlar edindirmek amaçlanmaktadır (Şahin, Demir & Arcagök, 2016, s.1188). Sanat eğitimi açısından eleştirel görmede pedagoji yaklaşımı, bireylerin kendilerini anlamlandırıp tanımasını, çevrelerinde gördükleri her şeyi geniş bir bakış açısıyla değerlendirebilmelerini sağlamaktadır (Aslan, 2012, s.28). Eleştirel görme tutumu benimseyen sınıf ortamlarında yetki ve sorumlulukların eşit şartlarda dağılım gösterdiği,

bununda diğerk yaşam alanlarına yansıyabildiğı anlatılmaktadır. Pedagojik sanat eğitiminin bireyin görsel zihnini biçimlendirdiğı, öğrenciyi gördükleriyle etkin öğrenen birey yapabildiğı görölmektedir. Aynı zamanda eleştirel görme, bireyin kendisini görsel eleştirel bir bakış açısıyla yansıttığı, toplumsal değişimine bu yolla ulaşıldığının fark edildiğı ve bu değişimlerin bireyler tarafından tekrar üretildiğı basamaktır. Eğitim kurumları böylelikle pedagojik sanat eleştirisi aracılığıyla öğrencilerde eleştirel görme tutumunu geliştirerek, çevresini ve kendisini sorgulayabilen, yaratıcı bireyler yetiştirmeyi amaçlamıştır. Bütün bu anlatılanları da pedagojik sanat eleştirisi yöntemlerini kullanabilen, bu bilgi ve becerilerle dolatılmış öğretmenler sağlayabilmektedir.

Pedagojik sanat eleştirisinde eleştirel düşünme.

Pedagojik sanat eleştirisi, sanat eserlerini açıklamak, tanıtmak, sınıflandırmak ve de değerlendirmek maksadıyla yapılan etkinliklerin tümüdür (Ersoy, 2010, s.20). Eleştirel düşünme, okunacak olan bir metne eleştirel olarak bakabilmekten önce okuma ve anlama becerilerini kazanmış olmayı gerektirmektedir. Bu elde edilmesi basit olan başka becerilerin üstüne inşa edilebilen bir takım üst düşünme becerisidir. Alt beceri donanımlarının olmadığı bireyde eleştirel düşünmede haliyle olamaz. Ancak sadece alt becerilerin olması eleştirel düşünebilmek için yeterli olmamaktadır. Bütün öğrenilenlerin doğru biçimde bir araya getirilmesi gerekmektedir (Sağlam & Büyükuysal, 2013, s.260).

Eleştirel düşünebilme; bilimsel, sağduyu kanıtlarla uyuşan, kesin sonuçlara varmak adına somut veya somut konular üstünde düşünme süreçlerini kapsamaktadır. İşte bu yönüyle diğerk bir düşünme anlayışı olan yaratıcı düşünme sürecini tamamlamaktadır. Eleştirel düşünmenin ilk amacı sanatı anlamaktır. Kişinin kendi düşüncelerinin farkına varması, farklılığının ve tutarlılığının ayırdına varabilmesi, kendisinden başkasının düşüncelerini anlayabilmesi ve çevresini tanıyabilmesine yönelik bilişsel süreçleri kapsar.

Pedagojik sanat eleştirisinde yorum yapma.

Günümüz eğitiminin genel amaçlarından biri eğitim alan öğrencilerin hayatın içinde iyi ve doğru karar alabilmeleri için eleştirel düşünebilmelerini sağlamaktır. Bu eleştiri anlayışında daha çok anormali bulup çıkarma ön plandadır. Sanat eğitimindeki eleştiri ise bilinen eleştiri anlayışının tersine bir sanat eserine sistemli sualler sorarak ve bilinçli tartışmalar yaparak olumlu bir biçimde araştırma yapma eğilimidir. Sanat eleştirisi bazı disiplinlere dayalı eğitimi inşa eden konu alanlarını kapsamaktadır. Bunlar; Sanat eleştirisi, sanat üretimi, sanat tarihi ve estetik olmak üzere dört disiplin alanından oluşmaktadır. Sanat eleştirisi, sanat eseri konusunda yorum yapabilmeyi ve eleştirel bakış edinebilmeyi

sağlamaktadır. Bu nedenle sanat eleştirisi bireyin sanat eserini farklı bakış açılarıyla izleyerek yargılamada bulunmasını, söz konusu sanat yapıtı hakkında düşünmesini ve bütün bunları bir araya getirerek sanat eseriyle ilgili mevcut görüşlerini kolaylıkla ifade edebilmesini sağlamaktadır (Mercin & Alakuş, 2005, s.37).

Görsel Okuryazarlık

Günümüz çağında gelişen teknoloji ve biriken yoğun bilgi birikimleri sonucunda çok sayıda okuryazarlık terimi var olmuştur. Çağa ayak uydurmak ve anlamak için artık sadece yazı okuryazarlığı yeterli olmamaktadır. Görsel okuryazarlık artık bir dil haline dönüşmüştür. Söz konusu dilin çağa uyumlu bir şekilde öğrenilmesi gerekmektedir. Günümüz bireyleri metin ile imgeler arasında bir bağın olduğunu fark edebilmektedir. Yazılar ve biçimler arasında değişiklikler yapabilmektedirler. Bu çoğalan imler dünyasında insan bir kavram bulmuştur. Bunun adı; Görsel okuryazarlık terimidir. Bu kavram 1960’larda ortaya çıkmış olsa bile düşünsel boyutta daha eskilere dayanmaktadır. Antik çağlarda bile görsel biçimler iletişim aracı olarak uzun süre kullanılmışlardır. Matematikte, Phythagoras, Socrates ve Platon geometri öğretmek için görsel imgelerden yararlanmışlardır. Görsel okuryazarlık kısaca; insanlara iletilen görsel iletileri anlama ve ileti oluşturma gücü olarak tanımlanmaktadır (Alpan, 2008, s.76).

Tarihin en bilinmezlerinde bile insanlar görsel anlatım ve görsel uyaranların üreticisi-tüketicisiyken, görsel okuryazarlıktan ilk defa söz eden John Debes’tir. Debes görsel dil anlayışındaki fikirleri etrafında birçok farklı bilim dallarından bilim insanlarının toplanarak 1969 yılında ‘Görsellerin Yüzyıldaki Konumu’ adlı bir konferans düzenlemişlerdir. Bu konferans günümüze değin tekrarlanıp gelmiştir ve bunun sonucunda ‘Uluslararası Görsel Okuryazarlık Derneği’ni kurulmuştur (Tüzel, 2010, s.269).

Bilgi ve teknoloji çağı olan 21’inci yüzyıl görsel uyaranların çağı olmuştur. Teknoloji, sanat, eğitim, iletişim vb. çoğu alanın ortak bileşeni olan görsel okuryazarlık kavramının disiplinlerarası bir anlayış ile ele alınması daha doğru olacaktır. Buradan hareketle Brill, Kim ve Branch Uluslararası Görsel Okuryazarlık Derneği (International Visual Literacy Association-IVLA) tarafınca ödüllendirilen çalışmalarında görsel okuryazarlığın tanımını ve görsel okuryazarlık yeterlik durumlarını araştırmışlardır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda, çalışmaya katılan akademisyen ve araştırmacıların tanımlarından bir birine yakın noktalar derlenerek ortak tek bir tanım ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda yapılan araştırma sonucunda görsel okuryazarlık “görsel mesajları yorumlama ve oluşturma için gerekli olan bir dizi öğrenilmiş yeterlik” olarak belirtilmiştir. Görsel okuryazarlık kavramı öğrenilmiş bir beceri olarak anlaşılmış ve eğitim yoluyla geliştirilebilir bir durum olduğu görülmüştür. Görsel okur yazar olan kişinin özellikleri şöyle sıralanmıştır;

- Görsellerle iletilen mesajı anlar ve de yorumlarlar.

- Görsel tasarım temel ilkelerini kullanarak çok etkili bir iletişim kurarlar.
- Karşı karşıya gelinen sorunlara aktif çözücü yollar bulur ve bunun için de düşünsel yollara başvurur.
- Geleneksel yöntem durumlarını, bilgisayarları ve diğer birçok teknolojik araçları kullanarak görsel mesajlar üretebilirler.
- Görsellerin anlaşılmasında her zaman etkili olan bilişsel, duygusal ve ruhsal etkenlerin farkında olurlar.
- Görsel donanımlı içeriklere (reklamlar, afişler, ekran, web siteleri vb.) eleştirel anlamda yaklaşarak birer bilinçli tüketici durumunda olurlar.
- Reklamlarda, resimlerde ve görsellerde kullanılan bilinçaltı mesajlarını fark ederler ve doğru algırlarlar.
- Geçmişte başka insanlar tarafından oluşturulan görsel sanat eserlerini takdir eder ve o insanların sanatsal özelliklerinden zevk duyarlar.
- Gördüğü bütün görsellerin içerdiği mesajın farkına varır.

Görsel okuryazar olan bireylerde görülmek istenen özellikler göz önüne bulundurulduğunda, günümüzdeki görsele odaklı dünyası, öğrencilerin görseller konusunda ne kadarda doğal bir ortamda bulunduklarını anlasa da, bu durum görsel okuryazarlığın kendiliğinden kazanılacağı anlamına gelmemektedir (Kocaarslan & Çeliktürk, 2013, ss.245-346).

Görsel okuryazarlık, görsel öğeleri okuyabilme, görsel öğeleri anlayabilme yeterliliğine sahip olabilme, görsel öğelerle, görsel düşünebilme ve görsel öğelerle görsel öğrenebilme becerisi olduğu söylenmektedir. Okuma-yazmayla başlayan okuryazarlık hayatın farklı aşamalarında bilgiyi aktif anlamda kullanabilmeyi öğretme isteğini tetiklemektedir. Buda bilginin farklı ortamlarda şekillenmesi, kullanılması, bilgi teknolojilerinin yaygın olarak kullanılmasıyla çok çeşitli çalışma alanları oluşmuştur (Önal, 2010, s.105).

Görsel Okuryazarlık Eğitimi.

Görsel okuryazarlık eğitimi, Görsel okuryazar olma becerisi edindirirken, karşılaşılan uyaranların anlamlarını çözme becerisini de kazandırmaktadır. Görsel okuryazarlık becerisiyle, görsel içeriğin doğru bilgisine ulaşabilme, doğru bilgiyi ayırt edebilme, elde edilen bilgileri zihinde doğru işleyebilme adına bilinçli okuyan (izleyici), yazar (üretici) birey olmak eğitimle gerçekleşebilmektedir. Görsel okuryazarlık üç bölüm şeklinde birleşir; Görsel öğrenme, görsel iletişim ve görsel düşünme biçimindedir (Braden & Hortin, 1982, s.35- 36). Bilinçli bir görsel okuryazar olabilmek için çeşitli uyaranların dilini çözmek ve kapsamlı bilgi

edinmek gerekmektedir. Buda görsel okuryazarlık eğitimi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Öğretim teknolojilerinin gelişmesiyle, öğretim teknolojilerinin hedefi, öğrenme ve öğretme sürecinin salt niteliklerini olumlu anlamda gelişmesini sağlamaktır. Görsel okuryazarlık öğrenme ve öğretme sürecinin kalitesinin artırılmasında işe yarar önemli bir noktadır (Çiftçi, 2001, s.169). Görsel okuryazarlık eğitiminin kazandırılmasında görsel okuryazarlığın yanında öğretmenlerin birtakım düşünme becerilerine sahip olmaları öğrencilerin görsel okuryazarlık eğitimi açısından oldukça önemlidir (Tekin Aslan & Yağız, 2006, ss.29- 30).

Görsel okuryazarlık eğitiminin günümüzde geniş bir konu alanı bulunmaktadır. 21. Yüz yılda görsel okuryazarlık eğitiminin gerekliliği ortadadır. Grafik, mühendislik, endüstri ürünleri tasarımı, mimarlık, öğretim teknolojileri gibi disiplinler arası konuları bile kapsamaktadır (Alpan, 2008). Teknolojik gelişmelere eş zamanlı olarak kapsama alanı ve işlevsel niteliği sürekli değişen günümüz görsel okuryazarlık eğitimine ilişkin olarak görsel materyal öğelerin işlevsel durumlarının farklılaştığını kabul etmek gerekmektedir. Başka bir ifadeyle günümüzdeki iletişim sürecindeki görsel materyallerin/öğelerin dekoratif olarak kullanılma amacını kaybettiğini, iletişim süreçlerini kapsayan, çok amaçlı işlevinin önemli hale geldiğini söyleyebiliriz. İletişim sürecinde görsel nesnelerin/öğelerin kullanılıyor olması görselleri okuyabilme ve görsel yazarlık eğitimi almayı bir ihtiyaç durumuna getirmektedir. Bildiğimiz alfabe okuryazarlığının günümüzdeki iletişim biçimleri için yeterli düzeyde olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. Bu nedenlerle öğrenciler okullarda kelimeleri ve de resimleri işlemeyebilmeyi öğrenmelidir. Başka bir ifadeyle çocuklar metin ve resimler (Figür/yazı) arasında dikkatli ve aktif bir şekilde hareket sürecini tamamlamaktadır. Bu açıdan, görsel okuryazarlık eğitimin verilmesi çok önemlidir. İyi bir plana sahip sanat eleştirisi uygulamalarıyla bir sanat eseri çözümlenirken bu süreçte görsel okuryazarlığın temelini oluşturan, çizgi, renk, biçim, mekân, zıtlık, doku, boşluk, form vb. tasarım elemanlarının ifadeci nitelikler öğretilir. Görsel okuryazarlığı kazanmış bir kişinin bu konudaki niteliklerini şu şekilde sıralamak doğru olacaktır:

- Görsel mesajların anlamına açıklık getirirken değerlendirme ve yorumlamada tasarım bilgi süreçlerini kullanmalıdır,
- Yalnızca sanatsal uygulamanın yoğun olduğu resim gibi derslerle görsel okuryazarlığın temellerini atma düşüncesi yeterli bir düşünce değildir,
- Resim dersleri sürecinde sanat eleştirisinin yapılması gerekmektedir.

Kısaca okullarda görsel okuryazarlık eğitiminin temellerini oluşturabilmek için disiplin temelli sanat eğitimi anlayışının resim dersi sürecine iyice yerleşmiş olması gerekmektedir (İşler, 2002, ss.158- 159).

Görsel okuryazarlıkta anlama yorumlama ve tasarlama.

Öğretim tasarlama sürecinde birçok iletişim aracı kullanılmaktadır. Öğretim sürecinde görseli anlama, görseller yoluyla ileti oluşturma önemli bir faktördür. Görüntüler, sesler, sözcükler vb. çok sayıda iletişim faktörü bir arada kullanılmaktadır. Öğretimde mesaj oluşturma süreci bireye gereksinimi olan bilgiyi seçme ve o bilgiye ulaşma şansı oluşturur. İleti tasarımında, tasarımın mesajın iletilmesinde, iletiyi alan ya da öğrenen kişinin deneyimleri, mesajın izleyiciye sunuş teknikleri, tasarımı öğreten öğretmenin niteliği vb. kadar önemlidir. Bu konuyla ilgili olarak görsel okuryazarlıkta Fleming ve Levie (1978) öğretim sürecinde mesaj tasarımı konusunda bazı ilkeler öne sürmüşlerdir. Bunlar:

- Öğretimin ilk adımında, öğrenci beklenmediği bir durumla karşı karşıya getirilmelidir. Materyalin ilk aşamasına alışık olunmayan bir giriş tasarlanmalıdır.
- Konu başlıkları öğrencilerin genel beklentilerine uygun konularla ilişkili olmalıdır.
- Konu kapsamı önceki bilgilerle bağlantılı olarak tasarlanmalıdır.
- Bilgiler düzenlenirken basit olandan karmaşık olana doğru bir yol izlenmelidir.
- Hatırlamayı destekleyen işaretlere yer verilmelidir.
- Hayattan günlük örneklerle yer verilmelidir.
- Dönüt alma durumu sağlayan tasarımlar yapılmalıdır.
- Mesajın kendisi gözden geçirmeye ve tekrar etmeye olanak sağlayıcı biçimde tasarlanmalıdır.

Görsel okuryazarlıkta görsel öğrenmelerle ilgili araştırmalar eksik ve dağınık bir yapıdadır. Öğretim araştırmalarını incelediğimizde bellek durumları, görsel algı kuramları araştırmaları çok az yapılmıştır. Görsel iletişim tasarımlarının nasıl daha iyi yapılabileceği ile ilgili bilgiler hala daha yeterli değildir. Görseli tasarlayan kişi öğrenci, öğretmen veya tasarım uzmanı olsun, bu kişi eğer görsel okuryazar değil ise oluşturulan mevcut materyalin yapısında mesaj iletmeye yeterliği düşük olacaktır. Görsel okuryazarlıkta anlama, yorumlama, tasarım aşamasında genel olarak başvuru bazı öğretim materyallerinin görsel mesaj tasarımında karşılaşılan problemler şunlardır:

- Öğrencilerin yarısından çoğunun ders kitaplarında bulunan resimlerin dikkatlerini çekmediğini,
- Kullanılmış olan renklerin konu içeriğiyle ilişkili olmadığını ve mevcut resimlerin iyi olmadığını,
- Tasarımda grafiksel şemaların anlaşılabilir olmadığını, baskı kalitelerinin bireyleri olumsuz anlamda etkilediğini belirtmektedir.

Bu olumsuz etkilenme, öğrencinin derse karşı tutumlarını da etkilemektedir. Öğretmenlerin görüşüne göre ise; Ders kitaplarındaki çizimler, renklendirmeler ve baskılarda hataların olduğu, mevcut ders kitaplarında öğrencinin dikkatini çekebilen, ilginç bilgiler vermeyi başaran ve sanatsal bazı kadrajlara ya da estetiksel özellikler taşıyan resimlemelere yer verilmediği bu nedenle ders kitapları tasarımlarının konu uzmanları tarafınca incelenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Kısacası, ders kitaplarında bulunan görsel öğelere, “görsellere yer verdim” kaygısıyla yaklaşılmamalı, görsel okuryazarlıkta görseller anlama, yorumlama tasarlama ile gerçekleşmelidir (Alpan, 2008, ss.95- 96).

Görsel okuryazarlıkta algı.

Algı, bir duyu organımızda her türlü tepki uyandıran enerjidir. Bu söz konusu enerji fiziksel ya da kimyasal olabilir, farklı uyaranlar farklı duyularımızı hedef almaktadır (Karaosmanoğlu, 2002). İnsan biyolojisinin duyu organlarının her birisi kendisine göre üst ve alt sınırlara sahiptir. Görsel okuryazarlıkta algı, uzmanlaşmış birçok beyin yapısını ve görmenin farklı boyutlarını kullanan çok fazla karmaşık bir süreci kapsamaktadır. Bir metni okumak beyinde basit gibi anlaşılır, ama bu süreç oldukça zordur ve kelimeleri seçmek, birleştirmek, anlamlandırmak kolay değildir. Görsel okuryazarlıkta algıda en çok görme duyusu işlevsel olarak ön plandadır. Algılamada duyu organlarını tetikleyen hareketli-hareketsiz nesneler, objelerin farkına varılmasında ise görme, işitme, dokunma, tat, koku, uzay ve zaman etkili olmaktadır. Petersson, görsel okuryazarlık kuramının algısal temel ilkelerini görsel analizin boyutlarında açıklamaktadır bunlar;

- Görsel dil her zaman sözel dilden önce gelişmektedir,
- Görsel dilin gelişimi sözel dilin gelişimine de destek olmaktadır,
- Görsel dilin gelişim düzeyi, öğrenmekte olan bireyin çeşitli nesneler, imgeler, beden dili ve çevresiyle kurduğu iletişim boyutuna bağlıdır,
- Görsel dil becerisinin gelişimi öğrenen bireyin imgelerle, objelerle ve beden diliyle olan iletişim ve etkileşimine bağlıdır,
- Görsel dilin gelişmesinin sağlanması için öğrencinin görsel imgeler, nesneler, beden dilini inşa etmek adına kullanacağı araç-gereç ve işlemlerin yoğunluğu önemlidir (Petersson, 1993, s.68).

Görsel okuryazarlıkta yorum.

Konuşulan dilin sözcük sayısı sınırlı olabilirken, görsel dili oluşturan imge ve simgelerin sözlüğü sınırsızdır. Pennings (2002) göre Görsel okuryazarlık; Görülebilenler ile ne görüldüğü ile görülenlerin hangi biçimde yorumlandığını ilgilendiren bir çalışma alanını

kapsamaktadır. Çağımızda görsel okuryazarlıkta yorum hızla bir ihtiyaç haline dönüşmektedir. Örneğin; farklı kıtalarda farklı dillerini konuşan, farklı inanç ve değer yargılarına sahip insanların aynı filmlerden hoşlanmaları ya da aynı müzik zevklerine sahip olabilmelerini görsel uyaranların yoğunluğu sağlamıştır. Bütün göstergeler, simgeler, kayıtlar, çeşitli sosyal ağların etkileşimleri, internet, TV, bilgisayar vb. arasında kültürel farkındalık yaratma ve kültürel farkındalık algısı oluşturma toplumların maddi kültür birikimlerinin anlaşılması ve tanıtılması olmasını gerektirmektedir. Öğrencinin gördüklerini analiz edebilmesi, yorum yapabilmesi, karşılaştırabilmesi adına sağlıklı bir görsel okur-yazarlık algısının oluşmuş olması gerekmektedir. Bu da birbirlerinden tamamen farklı sanat eserleriyle öğrenciyi karşı karşıya bırakıp, yapıtların görünen yüzeylerinde nelerin görülüp görülmediği, yapıtta nelerin ifade edilmek istendiği gibi yönlendirmelerle tartışma ortamı yaratılarak sağlanabilmelidir. Böylelikle öğrencinin görsel uyaranları algılama becerilerinin, yorum kabiliyetinin, yargıda bulunma yaklaşımının ve dikkatini görsel uyarana verebilmesinin istenen düzeye gelebilmesi istenmektedir (Tuna, 2007, s.572). Görsel bir uyarıyı analiz etmek rast gele bir tutum değildir. Görme, algılama görsel analizin temelini oluşturmaktadır. Bireyin görsel olarak uyaranların arasından seçme işlemi yapması ile birlikte görsel algı süreci başlamaktadır. Herhangi bir yapıtın algılanmasında görme ön plandaki duyu organıdır. Bireyin gördüğü yapıtın bilincine vararak analiz etmeye başlaması anlamındadır. Birey, şekilleri, nesneleri, renkleri, biçimleri, algılamak öncelikle bir bütün olarak algılamaktadır. Kendisine verilen mesajların ayırıcılığı olan, kendi seçimleri olabilen, sorgulayarak değerlendirmelerini yapan ve buna bağlı olarak kararlarını verebilen öğrenciler gördüklerini analiz edebilen görsel okuryazar olabilmek için görsel kültüre sahip olmak gerekmektedir. Buda uzun ve dikkatli bir öğrenme ve farkında olma durumunu söz konusu yapmaktadır. Eğitim boyutunda öğrencilere görsel okuryazarlıkla öğrenme ortamı sağlamaktadır. Öğrenci ve görsel okuryazarlık arasındaki analiz ve etkileşim, görsel tararım diliyle sağlanmaktadır. Bu görsel dili görüntüler ve sözcükler yönlendirir, görsel dili etkili bir biçimde kullanan bireye görsel okuryazarlık eğitimi verilmiş ise istenen mesajı yorumlama ve anlama konusunda zorluk çekmemektedir buda görsel okuryazarlıkta analizin önemini göstermektedir (Beyoğlu, 2015).

Görsel okuryazarlık betimlemeleri.

Betimleme, görülenlerin tanımlanması, ortaya konulması aşamasıdır (Feldman, 1994). Lohr (2008) göre; Görsel, genel olarak sözcüklere dönüşmemiş bir iletişim anlayışı olarak düşünülür. Görüldüğü gibi gördüğünün ekran görüntüsünü zihninde tutan birey, gördüğü göstergelerle betimlemeler yoluyla arasında bir diyalogun oluştuğunun farkına varmaktadır.

Görsel okuryazarlık konusunu sorgulamak, görsel iletişimin bütün yönlerini tartışmak, bu konuyla ilgili olarak çoklu disiplin platformu oluşturmanın ihtiyaç olarak görülmesi ile birlikte onların çeşitli uygulama biçimlerini konusunda tartışmak için, 1968’de New York’ta bir grup toplanmıştır. Bu grup “Uluslararası Görsel Okuryazarlık Derneği” dir. Görsel okuryazarlık derneğinin içinde yapılan uzun tartışmalar sonucunda ortak kanıya vardıkları görsel okuryazarlık yeterlilikleri şöyledir:

- Bir insanın görme yeteneğini, diğer duyu ve de görme organlarıyla birleştirerek geliştirebilmesi,
- Görsel imgeler aracılığıyla iletiyi yorumlama anlayışının öğrenilmesi ve görsel imgeler kullanılarak görsel mesaj oluşturulabilmesi,
- Sözlü dili görsel imgeye çevirme ve de tam olarak tersini yapma yeteneği,
- Görsel ortamda görsel bilgiyi değerlendirebilmek adına araştırma yapma yeteneği (Tüzel, 2008, s.81).

Görsel okuryazarlık tanımlamaları, bireyin görsel okuryazarlığının öğrenme ile öğretme hedefine aktif olarak destek olacak donanımlı bir yetiye sahip olduğunu göstermektedir. Zihnin öğrenme araştırmalarının süratli olmuş olması görsel zihin, görsel algı, göz hareketleri, görsel okuryazarlık ve bilişsel öğrenme ve görsel biliş ve görsel öğrenme kavramlarının önemini vurgulamaktadır (Alpan, 2008, s.81- 82).

Görsel okuryazarlıkta görsel uyaranlar ve öğretmen

Televizyon, radyo, bilgisayar, afiş, poster, pano, reklam, resim, fotoğraf, baskı, heykel, mimari, sahne vb. çeşitli görsel uyaranların birbirlerinden farklı çeşitli amaçları bulunmaktadır. Öğrencilerin bu birbirinden farklı uyaranları öğrenip amaçlarını fark etmeleri eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte görsel sanatlar öğretmenlerinin donanım ve çabaları görsel okuryazarlık eğitimin sağlıklı ilerlemesini sağlamaktadır. Öğretmen, öğreteceği ders konusu alanıyla ilgili bilgileri disiplinler arası konulara dikkat ederek, o alanın özelliklerini öğrenciye anlaşılır hale gelecek şekilde öğrenme deneyimleri yaratır. Öğretmenin, bireyler üzerinde bırakacağı etki görsel öğrenmeler konusunda önemlidir. Bireylere eğitim sürecinde yol göstereni ve başarı hissini uyandıran, gereken anlarda verdiği geri dönütlerle öğrencilerin etkinliklere katılmasını sağlayan bir öğretmen, eğitim sürecinde uyarıcı rolünü hakkını vererek yerine getiren öğretmendir (Göçer, 2014, s.176).

Görsel Okuryazarlık
&Bilgi Okuryazarlığı
&Medya Okuryazarlığı
&Bilgisayar Okuryazarlığı
&Dijital Okuryazarlığı
&Bilgi ve İletişim Teknolojileri Okuryazarlığı

Şekil 3. Günümüz görsel okuryazarlık kapsamı.

GÖRSEL OKURYAZARLIK
1.Görüntüleri bulma
2. Görüntü İhtiyacını Tanımlama
3.Görüntüleri Değerlendirme
4.Görüntüleri Yorumlama ve Analiz Etme
5.Görüntülerin Etik Olarak Kullanma ve görüntüler hakkında konuşabilmek
6.Görsel Medya Oluşturma
7.Görüntüleri Etik Anlayışla Kullanma

Şekil 4. Görsel okuryazarlık öğreniminin konu dağılışı.

Görsel okuryazarlık becerilerinin öğrenme süreçlerine etkisi.

Görsel okuryazarlık eğitimi; grafik, resim, fotoğraf gibi görsel uyaranları anlama ve görsel uyaranları kullanma becerisidir. Bireyin görsel uyaranlarla bilişsel süreçleri tamamlayabilme, kendisini ifade edebilme ve öğrenebilme becerilerini de içermektedir. Günümüzde geleneksel okuryazarlık, güncel hayatımızda karşı karşıya gelinen kitap, dergi, gazete vb. nesnelere dayalı öğretimde ve de bireylerde tek başına yetersiz kalmaktadır. Bu yüzden günümüz dünyasında salt okuryazar olmak, sadece konuşma dilini ve yazıyı kapsamamaktadır. Bu nedenledir ki öğrenme süreçlerinde görsel okuryazar olmak önemli bir yere sahiptir. Televizyon ve filmler aracılığıyla siyasi, ticari, ekonomik reklamların, fotoğraf ve afişlerin yaratıcı ve eleştirel bakışla okuyucunun anlamlandırmasını gerektirmektedir (Akyol, 2010, s.18). Ekranlardan yansıyan içerikler çocuğun öğretim sürecine ciddi zararlar vermektedir. Çocuklar diziler, sanal oyunlar, çizgi filmler vb. görsel uyaranlarda şiddet içerikli davranışlar edinebilirken, şiddeti de içselleştirip, normalleştirebilmektedirler. Ekranlardan yansıyan aşk, moda, sevgili, cinsellik, alışveriş vb. çocukların büyüklerin dünyasında kaybolmasına ve dengelerinin bozulmasına neden olmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren yetişkin kavramlarının içerisinde görsel uyaranların çeşitliliği içinde çocuk doğru ve yanlış ayır edemez duruma gelmektedir. Birçok film, animasyon, dizilerde aktarılan bilinçaltı iletiler ve subliminal mesajlar çocukların saf zihinlerine birçok zarar vermektedir. Yani görsel uyaranların çocukların iç dünyası ve gelişim süreçleri adına tehlikeli boyutlar taşıdığı görülmektedir (Pedagoji Derneği, 2015). Eğitim sürecinde ayıklanmış, kontrol altındaki görsel uyaranların zararlı taraflarının tersine pozitif katkıları öğretime destek mahiyetinde

kullanılabilir. Çocukların hayal gücü, hareket alanı, oyun dünyaları ve sosyal yaşamlarının kilit noktası haline gelen görsel uyaranlar doğru ve bilinçli görsel okuryazarlığını zorunlu bir ihtiyaç haline getirmiştir.

Eğitim ve öğretim sürecinde öğretime hizmet eden görsel araçlar, hem öğretimi kolaylaştırmakta ve hem de öğretim sürecinde zamandan tasarruf edilmesini sağlamaktadır. Grafikler, kavram haritaları, diyagramlar, tablolar, şemalar öğretme ve öğrenme durumunun bir parçası olarak öğretim sürecinde kullanılmaktadır (Özdemir, Göktepe & Yıldız, 2015, s.531). Ayrıca görsel okuryazarlık beyin, öğrenme, göz kas ve hareketleri, görsel algı, görsel biliş, görsel öğrenme kavramlarıyla yakından ilişkili bir potansiyeldedir. Bilimsel araştırmaların derlemelerine göre görsel bilgiye çocuklar sözel bilgiye göre çok daha dikkat etmektedirler. Görerek öğrenme birçok öğrencinin ihtiyaç duyduğu bir öğrenme biçimidir. Öğrenme durumları şöyle açıklanmaktadır; İnsanlar % 10 dinleyerek öğrenilebilirken % 80 görerek öğrenilmektedirler. İnsanlar duyarak öğrendiklerinin % 20 zihinde tutabilirken, hem görüp ve hem duyarak öğrenme sağlandığında, öğrendiklerinin % 50'sini hatırlayabilmektedirler (Heinich, Molenda & Russel, 1989, s.24).

Eğitimde teknoloji ve görsel okuryazarlık.

Öğretmen ve öğrencilerin eğitimde görsel okuryazarlık becerileri teknolojinin geliştiği günümüzde büyük önem kazanmıştır. Akıllı tahtalar, sunumlar, web sayfaları, bilgisayarlar, projeksiyonlar, tepegözler vb. bir çok görsel araç eğitim ve öğretimin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Sadece kitap, klasik materyal ve taritalardan yararlanma eğitimde artık yetersiz kalmaktadır. Giderek daha çok fazlaşan görsel uyaranları öğrencinin tanıması ve bunu bir öğrenme materyali olarak okuması günümüzde eğitim başarısı açısından önemli bir nokta oluşturmaktadır. Görsel okuryazarlık becerileri ayrıca görsel hafıza yeteneği, görsel ayırt etme, uzamsal hesaplama yapma, geometrik soruları çözme vb. konularda başarı sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelere göre görsel uyaranların öğretimdeki rolü; Öğrenen bireylerin dikkatini çeker, derse güdüler, kavramları somutlaştırır, öğrenci dikkatini sürekli canlı tutar, görseller yoluyla bilginin düzenli anlaşılmasını kolaylaştırır, kavramlar arasındaki akış şemalarını düzenler, Öğrencilerin anlamakta zorluk yaşadıkları bazı noktaların anlaşılmasını ve yaşantı ortamı sağlamakla birlikte öğrenmelere çeşitlilik ve değişiklik katar. Eğitimde teknolojiye bağlı olarak öğrenilecek konular detaylı araştırmalar yapılmasını sağlar, sürekli söze başvulması yerine anlatılmak istenen görseller aracılığıyla göstererek zamandan tasarruf edilmesini de sağlar (Seferoğlu, 2009, s.3).

İlgili Araştırmalar

Kaptan ve Aslan (2012) yapmış oldukları çalışmalarında eleştirel pedagoji ile görsel okuryazarlığın birbiriyle olan ilişkisini araştırmışlardır. Ortaya atılan yeni çözüm yöntemlerinin sanat eğitimi anlayışlarına yön verecek olanın işaretini verirken, eleştirel pedagojinin ve görsel okuryazarlığın kavramsal olarak oluşturduğu bütünlüğü, gelenekçi sanat eğitimi anlayışındaki modellere etkisini göstermeyi, görsel okuryazarlık ve pedagoji ikilisinin birleşiminden ortaya çıkacak olan yaklaşımların, sanat eğitimindeki gelecekteki teorileri açısından bir model olarak kurgulanması sorgulanmaktadır. Literatür tarama yöntemiyle bu araştırma yapılmıştır. Görme yetileri üzerinde durularak görme yoluyla ve görmenin büyük yeriyle bilgi, iletişim, imgelerin mesajlarını yönetebilme becerilerinin öğrenmeye etkisi üzerinde durulmuştur. Pedagojik eleştiri tarihinin gelişim süreci ele alınarak günümüz pedagojisine doğru değerlendirme yapılmıştır. Popüler bilgiler ve pedagojik durumların sanatsal uygulama modellerini, eğitimi, disiplinler arası durumu, çağdaş sanat eğitimi anlayışı açısından; kültürel, ideolojik, pedagojik, politik anlamlarda ilerisi için verimli bir alan ve de doğru bir alan oluşturacağını göstermek istemektedir. Görsel okuryazarlık ve pedagojik sanat eleştirisiyle biçimlenen ‘eleştirel görsel okuryazarlık’ kapsamının gelecekteki sanat eğitiminin geleneksel yöntemleri adına tepkisel, düşünsel ve deneysel bir bakış önerdiği ve sanat eğitimi öğretimini geniş bir kapsamda ileriye taşıyacağını belirtmektedir.

Özdemir, Göktepe & Yıldız’ın 2015’de yayımlamış olduğu ‘‘Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi’’ konulu araştırmaları İstanbul ilindeki iki devlet ortaokulunda 76 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak; Kiper, Arslan, Kayıcı ve Akgün (2012), tarafından geliştirilmiş olan ‘‘Görsel Okuryazarlık Yeterlikleri Ölçeği’’ kullanılmıştır. Yedinci sınıf öğrencilerinin matematik dersindeki akademik başarılarının, zekâ türlerinin ve cinsiyetlerinin görsel okuryazarlık yeterlilikleri üzerindeki etkilerini inceleyen bu araştırma analiziyle yürütülmüştür. Öğrencilerin görsel okuryazarlık becerileri, zekâ türleri ve matematikte akademik başarıları arasındaki ilişkiler tablolar halinde karşılaştırılmıştır. Yedinci sınıf öğrencilerinin araştırmanın sonuçlarına göre görsel okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda yedinci sınıf öğrencilerinin matematik dersinden aldıkları notlara göre akademik başarı durumlarının da yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmanın akışına göre, ofis yazılımları kullanılarak görsel anlayışa önem verilmesinin alt boyutu için öğrenciler orta seviyede bulunmaktadırlar. Basılı görsel materyalleri tanımlayabilme, günlük yaşamda yüz yüze geline görsel mesajları ayırt etmeyi başarabilme, görsellikleri yorumlayabilme, görsellerdeki saklı mesajları anlayabilme alt boyutlarında öğrencilerin başarı durumlarının yüksek seviyede olduğu görülmüştür. 7

tablodan oluşan araştırma analizine göre, öğrencilerin görsel okuryazarlık düzeyleri matematik dersindeki akademik başarılarına göre istatistiksel oranla belirgin bir farklılık göstermemektedir. Görsel okuryazarlık düzeyleri ile mevcut zekâ türleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Görsel okuryazarlık yeterlilik düzeylerinin cinsiyetler arasındaki farklılığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre görsel okuryazarlık yeterlilikleri daha fazla çıkmıştır. Öğrencilerin görsel okuryazarlık durumları ile matematikteki başarı durumları arasında anlamlı yönde bir ilişki bulunmamıştır. Son olarak yine yedinci sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeyleriyle zekâ türleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Özkubat (2015), “Görsel Farkındalık Eğitim Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Görsel Okuryazarlıklarına Etkisinin İncelenmesi” konulu yayımlanmış tezinde, 5-6 yaş arasındaki çocukların görsel okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinin bu yaş grubundaki çocuklarda farkındalık yaratıp yaratmadığı araştırılmıştır. 2014-2015 yılında deney ve kontrol grubu 20 kişilik olmak üzere, toplam 40 öğrenciden oluşmaktadır. Ön test ve son test deneysel model kullanılmıştır. Çocuklar ve ebeveynleri için “kişisel bilgi formu” kullanılırken, çocukların görsel okuryazarlıkları konusunda bilgi almak içinde, “5-6 yaş çocuk grubunun görsel okuryazarlıklarını değerlendirme aracı” ve aynı zamanda “5-6 yaş çocuklarının görsel okuryazarlık değerlendirme aracı-ebeveyn formu” kullanılarak araştırma süreci takip edilmiştir. Kontrol grubu kendi sürecine bırakılmışken, deney grubuna “görsel farkındalık eğitim programı” süreç içinde uygulanmıştır. Ailelerin ve çocukların demografik özellikleri frekans ve yüzdelik değerler biçiminde verilmiştir. Ön ve son test analizlerinde kovaryans analizi, son test kalıcılık testi karşılaştırması içinde t testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, görseli ayırt etme, görseli yorumlama, görseli yazma vb. 5-6 yaş çocuklarının görsel okuryazarlıklarını değerlendirme aracı, 5-6 yaş çocuklarının görsel okuryazarlıklarını değerlendirme aracı ebeveyn puanı, deney grubu çocuklarına karşı anlamlı bir sonuca varılmıştır ($p < ,05$). Deney grubunda son test yapıldıktan dört hafta sonra uygulanmış olan kalıcılık testi sonuçları, eğitimin etkili olduğunu göstermiştir ($p > ,05$). Araştırmanın sonucuna göre uygulamanın çocukların görsel okuryazarlıklarını etkilediği görülmüştür. Alt bölümlerinde önerilenler, görseli ayırt etme, görseli yazma ve görseli yorumlamadır.

Yerlikaya (2015), “Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlıkları” nitel araştırmasında, örneklemini Türkiye’de bulunmakta olan devlet üniversitelerindeki eğitim fakültesi, güzel sanatlar eğitimi bölümü, resim-iş eğitimi bölümlerinde bulunan 1. ve 4. sınıflardan toplam 140 öğrenci üzerinden sağlamıştır. 9 adet açık uçlu sorudan oluşan tanılayıcı veya kesitsel olan bir veri toplama aracı kullanılmıştır. Veriler nitel veri analiz programıyla analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının

sınıf seviyelerinin farklılıkları nedeniyle görsel okuryazarlık seviyelerinde ciddi farklılıkların olmadığı belirlenmiştir. Böylece, görsel okuryazarlık ve benzer derslerin okutulmamasının neden olabileceği sonucuna varılmıştır.

Eraslan Taşpınar (2016), Sanat Eğitiminin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi, konulu makale çalışmasında sanat eğitiminin görsel okuryazarlığa olan etkisi Atatürk Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrenciler üzerinde belirlenmeye çalışılmıştır. Genel tarama modeliyle yapılmış olan araştırma grubunda, resim-iş eğitimi ana bilimi alanında öğretim görmekte olan 44 öğrenciden oluşturulmuştur. Sanat öğrenimi gören grup ve sanat öğrenimi görmeyen grup öğrencilerden oluşan araştırmada, öğrenciler, sanat eğitimine tabi olup olmadıklarının belirlenmesi mezun oldukları lise türüne göre belirlenmiştir. Güzel sanatlar liselerinden mezun olan öğrenciler sanat eğitimi alan grubu temsil ederken, diğer liselerden mezun öğrenciler ise sanat eğitimi almayan grubu temsil etmektedir. Veri toplama aracı olarak görsel okuryazarlık ölçeği kullanılmış olup, bütün veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; sanat eğitimine tabi olan gruptaki öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak sanat eğitiminin öğrencilerin görsel okuryazarlıklarını pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Hekimoğlu (2016),” Ortaokul 8’inci Sınıf Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlık Düzeylerinin belirlenmesi” konulu tez çalışmada ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin demografik özelliklerine oranla görsel okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesi araştırmıştır. Bu bilgilere ulaşmak için kişisel bilgi formu kullanılmakla birlikte 32 soruluk görsel okuryazarlık becerilerini kontrol eden başarı testi uygulanmıştır. Çalışmada betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. 2014-2015 eğitim öğretim 2. Döneminde 6 devlet okulu ve aynı zamanda 3 özel okulda olmak üzere toplam 479 öğrenciye bu test uygulanmıştır. 461 öğrencinin görsel okuryazarlık başarı durumu tespit edilmiştir. Öğrencilerin görsel okuryazarlık başarılarının demografik özelliklerle araştırılmasında çıkan bulgular SPSS 17 paket programıyla kay-kare testi aracılığıyla değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin görsel okuryazarlık başarı düzeyleri okul türüne göre anlamlı değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Öğrenci görsel okuryazarlık başarı durumları öğrencinin; bilgisayar kullanma sıklığına, ebeveynin eğitim durumuna, internet kullanma sıklığına, tiyatroya ve sinemaya gitme sıklığına, televizyon izleme sıklığına, sanatsal etkinliklere katılma sıklığına, evine gazete ve dergi gelme sıklığına, sanatsal üretim ve tasarım yapma sıklığına göre değiştiği sonucu elde edilmiştir. Görsel okuryazarlığa yönelik bu araştırma

öğrencilerin görsel okuryazarlık durumları ile demografik durumları arasında güçlü bir bağın olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Doğru'nun 2014 yılında yayımlamış olduğu ,‘‘Lise Düzeyi Görsel Sanatlar Dersinin, Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerinin Gelişimine etkisi’’ adlı tez çalışmanın amacı, lise düzeyinde görsel sanatlar dersinin görsel okuryazarlık üzerinde etkisinin nasıl olduğunu araştırmaktır. Görsel sanatlar dersi alan ve görsel sanatlar dersi almayan öğrencilerin arasındaki farka bakılarak, öğretmen ve öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerini geliştirirken ne gibi sorunlarla karşılaşabildikleri de araştırma konusu yapılmıştır. Beceri testiyle uygulanan programda herhangi bir eksiklik olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada karma yöntem araştırma kullanılmıştır. Buna dayalı olarak nicel ve nitel veriler ayrı ayrı toplanmış olup, analiz edilmiştir. Araştırma, 2012-2013 eğitim ve öğretim yılı, bahar yarıyılında lise 11’inci sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin görsel okuryazarlık beceri düzeylerinin tespit edilmesi açısından görsel okuryazarlık beceri testi uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle görsel sanatlar öğretmenlerinin görsel okuryazarlık ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, Öğrencilerin 10 kritere göre görsel okuryazarlık becerileri testine ait puanları ve görsel sanatlar dersi alıp almadıklarına yapılan uygulamalar sonrası, istatistiksel anlamda anlamlı bir farklılığın bulunmadığı, aynı zamanda bir görüş farkının da olmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin bölümleri arasında FEM-TS ve TM-TS bölümleri arasında farklılıkların olduğu görülmüştür. Sonuç olarak görsel sanatlar dersini alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde görsel sanatlar dersiyle ilgili donanımlı olmadıklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır.

Yılmaz’ın 2013’teki araştırmasında, ‘‘Eğitim ve Görsel Okuryazarlık İlişkisi Üzerine Bir İnceleme’’ çalışmasında derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak, eğitimin zihin gibi faktörlere bağlı olarak görsel alanda farklılıklar yaratıp yaratmadığı araştırılmıştır.

Ev Çimen & Aygüner’in 2016’daki araştırmasında ‘‘Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Görsel Matematik Okuryazarlığı Öz Yeterlik Algıları İle Gerçek Performanslarının İncelenmesi’’ adlı tez çalışmasında, araştırmasının amacı sekizinci sınıf öğrencilerinin görsel matematik okuryazarlığı öz yeterlilik algılarıyla gerçek matematik okuryazarlığı performansları arasındaki ilişkinin boyutunu öğrenmektir. Araştırma grubu Eskişehir ilinde bir devlet ortaokulunda seçilmiş olan 56 kız, 84 erkek olmak üzere toplam 140 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada nitel ve nicel verilerin birlikte verildiği karma yöntemin açıklayıcı deseni verilmiştir. Beydemir ve Duran tarafından geliştirilmiş olan ‘‘Görsel Matematik Okuryazarlığı Öz Yeterlilik Algi Ölçeği’’ ve araştırmaca geliştirilmiş olan ‘‘ Görsel

Matematik Okuryazarlığı Performans Testi'' araştırmanın veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Performans testi puanları ve algı ölçeği puanları birbirleriyle uyum göstermeyen 12 öğrenciyle yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma bulguları test ve ölçek puanlarıyla yapılmış olan istatistiksel analizler öğrencilerin gerçek performans sonuçlarına ve görüşme kayıtlarına dayalı olarak yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda Performans testi puanları ile algı ölçeği puanları arasında bir ilişkinin bulunmadığı görülmüştür.

Şahin'in 2008'de yayımlamış olduğu, ''İlköğretim 5. Sınıf Öğretmen ve Öğrencilerin Görsel Okuryazarlıkları Üzerine Bir Araştırma'' adlı tez çalışmasında araştırmanın evrenini, 2007-2008 eğitim-öğretim yılı Çanakkale il ve ilçe merkezlerindeki ilköğretim okullarında görevde bulunan 5. Sınıf öğrencileri ve öğretmenlerinden oluşturulmuştur. Araştırmanın örneklem grubunu ise Çanakkale il-ilçe merkezlerindeki ilköğretim olarak bulunan okullardan tesadüfen seçilmiştir. Öğretmenler için A grubu ''Kişisi Bilgi Formu'' ve Öğretmen görsel okuryazarlık yeterlilik ve Öğrenci düzeylerinin belirlenmesiyle ilgili B-C bölümlerinden oluşmuş anketlerle veriler derlenmiştir. Araştırmanın sonuç durumu şöyledir; öğretmenlerin çoğunluğu, görsel öğrenmeye, görsel okuryazarlığa, görsel dil yeterliliğine sahiptir. Öğrenci düzeylerinde ise öğrencilerin birçoğunun, görsel dil, görsel okuryazarlık, görsel ayırt etme konularında düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kocaarslan ve Çeliktürk'ün 2013 yılında yayınladıkları ''Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Görsel Okuryazarlık Yeterliliklerinin Belirlenmesi'' araştırmalarında, eğitim fakültesinde bulunan öğrenci gruplarının görsel okuryazarlık yeterliliklerinin ve de bazı değişkenlik durumlarının görsel okuryazarlık boyutuyla herhangi bir ilişki durumunun olup ya da olmadığını araştırma sonucunda tespit etmişlerdir. Araştırmanın sonucunda Eğitim Fakültesi öğrenci gruplarının görsel okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun akademik başarıyla pozitif yönde bir ilişkide olduğu ortaya çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yönelik açıklamalarda bulunulmuştur.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde uygulanan pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla uygulama öncesinde ve sonrasında kontrol ve deney gruplarında ölçme yapılmasını gerektiren, ön test-son test kontrol odaklı yarı deneysel model kullanılmıştır. Desende bağımlı değişken “ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeyleri” bağımsız değişken ise “Pedagojik sanat eğitimi yönteminin uygulanmasıdır. Ön test-son test kontrol odaklı deneysel modelde ön testlerin bulunması, grupların deney öncesi benzerlik derecelerinin bilinmesini sağlamıştır. Bu modelde, verilen eğitimlerin ne kadar etkili olduğuna karar vermek için ön test ve son test ölçüm sonuçları birlikte kullanılmaktadır (Karasar, 2009 s.77).

Araştırmanın çalışma grubu.

Araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı bir devlet okulunun 8'inci sınıfında öğrenim gören 60 kız ve 30 erkek olmak üzere 90 öğrenciden oluşturulmuştur. Bu öğrencilerin 45'i kontrol grubunu, 45'i ise deney grubunu oluşturmuştur. Kontrol ve deney grupları rasgele belirlenmiştir. Deney grubunda 6 hafta süreyle ve haftada 1 saat olmak üzere müfredata paralel olarak pedagojik sanat eleştirisi yöntemi uygulanırken, kontrol grubunda sadece görsel sanatlar müfredat programı uygulanarak eğitim süreci takip edilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılmış olan Öğrencilerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımları.

		Cinsiyet		Toplam
		Kız	Erkek	
Kontrol Grubu	n	30	15	45
	%	66.7	33.3	100.0
Deney Grubu	n	30	15	45
	%	66.7	33.3	100.0
Toplam	N	60	30	90
	%	66.7	33.3	100.0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılanların % 66,7'si kız ve % 33,3'ü erkek olmak üzere toplamda 90 öğrenci olduğu görülmektedir. Bu öğrencilerin 45'i (30 kız-15 erkek) kontrol grubu ve 45'i (30 kız-15 erkek) ise deney grubu öğrencileridir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kiper, Aslan, Kırıyıcı ve Akgün (2012) tarafından geliştirilen “Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek 6 alt boyut ve 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları; ofis yazılımlarını kullanarak görselliğe verebilme, basılı görsel materyalleri tanıyabilme, görsel yorumlayabilme, günlük hayatta karşılaşılan görsel mesajları ayırt edebilme, araçlar kullanarak görsel üretebilmeye görsellerde ki mesajları algılayabilme şeklinde sıralanmıştır. 5’li likert tipi şeklinde hazırlanan bu ölçekte yer alan derecelendirme ifadeleri “Kesinlikle Yapamam”, “Yapamam”, “Az Çok Yaparım”, “Yaparım” ve “Kolaylıkla Yaparım” biçiminde sıralanmıştır. 5’li likert tipi olarak hazırlanan görsel Okuryazarlık ölçeğinde 1.00-1,80 aralığında “Kesinlikle Yapamam” (Çok Düşük) ifadesine denk gelirken, 1,81-2,60 arasında “Yapamam” (Düşük) ifadesine, 2,61-3,41 arasında “Az Çok Yaparım” (Orta Düzey) ifadesine, 3,41-4,20 arasında “Yaparım” (Yüksek) ve 4,21-5,00 arasında da “Kolaylıkla Yaparım” (Çok Yüksek) ifadesine denk gelmektedir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=0.84$ olarak bulunmuştur.

Süreç ve Uygulama

Araştırma Ağrı/ Doğubayazıt ilçesinde 2017-2018 Eğitim ve öğretim yılı Ahmedî Hani ortaokulunda yapılmıştır. “8. Sınıf öğrencilerinin görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine etkisinin” deney ve kontrol grupları arasında yapılan uygulama sonucunda anlamlı bir farklılığın olup olmadığı Görsel Okuryazarlık Yeterlilikleri Ölçeği” ile ön test ve son test kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Başlangıçta ön test olarak Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği hem deney hem de kontrol grubuna uygulanmıştır. 6 haftadan oluşan eğitim sürecinde kontrol grubunda mevcut görsel sanatlar müfredat programı uygulanırken, deney grubunda pedagojik sanat eleştirisi

yöntemi kullanılmıştır. Her hafta, her bir sınıfta 1 ders saati (40 dk) görsel sanatlar ders programı işlenmiştir. Altı hafta boyunca deney grubu öğrencilerine pedagojik sanat eleştirisi (Yıldızlı Gece, Kaplumbağa Terbiyecisi, Radyo 94) yöntemiyle görsel sanatlar dersi işlenmiştir. Araştırmanın altı hafta süren uygulamalarının sonunda, deney ve kontrol gurubuna görsel okuryazarlık yeterlilik ölçeği son test olarak uygulanmış ve süreç tamamlanmıştır.

Tablo 2. *Araştırmanın Deneysel Deseni*

Grup	Ön test	Uygulama	Son test
Deney	Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği	Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi	Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği
Kontrol	Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği	Mevcut öğretim yöntemleri	Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği

Birinci Hafta; başlangıçta deney ve kontrol gruplarına görsel okuryazarlık yeterlilik ölçeği ön test ölçeği olarak uygulanmıştır. Kaplumbağa Terbiyecisi (15.03.2018).1.Ders saati (40 dakika), Osman Hamdi Beyin Kaplumbağa Terbiyecisi adlı sanat eseri (deney grubu) öğrencilerle birlikte pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle eleştirilmiştir. Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak, sanat eseri çözümleme, betimleme, yorumlama ve yargılama sırası şeklinde ele alınmıştır. Kontrol grubundaki sınıfta 2017-2018 Milli Eğitim müfredat programına göre görsel sanatlar dersi işlenmiştir.

Görsel sanatlar dersi deney grubunda aşağıda belirtilen pedagojik sanat eleştirisi soruları ile işlenmiştir.

Betimleme:

Bu nedir? (resim,afiş, heykel, fotoğraf...).

Bu baktığın resimde ne gibi şeyler görüyorsun?

Resimde sence ne gibi şeyler oluyor?

Çözümleme:

Renkler ne biçim düzenlenmiş?

Açık renk mi yoğunlukta kullanılmış?

Hangi Çizgileri Görüyorsun? (kırık, düz, eğri). Hangileri yoğun olarak kullanılmış?

Hangi şekilleri görüyorsun? (organik, geometrik). Hangileri yoğunlukta.

Resim genelinde hangi doku bulunmaktadır? (sert, yumuşak, pütür, kaygan...)

Arkada ve önde olan nesneler nerede durmakta?

Açık veya koyu renkler var mı?

Birbirine benzeyen biçimler var mı?

Resimdeki nesneler ve insanlar normal büyüklükte mi?

İlk baktığında resimde dikkatini ne çekti?

Sanatçı sizce bu eseri hangi teknikle yapmıştır?

Yorumlama:

Sizce bu resim ne anlatmak istiyor?

Resimdeki renklere bakınca ne hissediyorsun?

Resme dokunursan ne hissedebilirsin?

Resme bakınca ne gibi bir ses duyuyorsun?

Nasıl bir tat alıyorsun?

Simgeler var mı? Varsa ne anlatıyor olabilir?

Sizce bu resim ne anlatmak istiyor olabilir?

Resme dokunsan ne gibi bir şey hissedersin?

Resme bakınca ne gibi bir ses duyuyorsun?

Resme bakınca nasıl bir tat alıyorsun?

Resimde simgesel bir şey var mı? Var ise ne anlatıyor olabilir?

O dönemde sanatçı bu resimde neyi anlatmıştır?

Sanatçı bu resimde o dönemdekilere neler anlatmıştır?

Yargı:

Sizce bu resim neden güzel?

1. Gerçeğe benzediği için.
2. Bilinenin çok dışında renkler, biçimler ve semboller kullandığı için,
3. Duyguları açığa vurduğu için
4. Bir şeyler anlatmayı başardığı için
5. Diğer

Şekil 5. Eleştiri sürecinde 8.A Sınıfı Kaplumbağa Terbiyecisi pedagojik sanat eleştirisi deney gurubu öğrencileri.

İkinci hafta; (22.03.2018) tarihinde yapılan pedagojik sanat eleştirisi uygulama sonrasında 1.Ders saati (40 dk.), Kaplumbağa Terbiyecisi adlı sanat eseri öğrencilere birer renkli çıktı olarak verilmiş ve sanat eserinin reproduksiyonu yaptırılmıştır. Kontrol grubundaki sınıfta müfredat programına göre görsel sanatlar dersi işlenmiştir.

Şekil 6. Eleştiri sürecinden sonra 8.A sınıfı Kaplumbağa Terbiyecisi pedagojik sanat eleştirisi deney gurubu öğrencileri.

Şekil 7. 8.A Sınıfı kaplumbağa Terbiyecisi reproduksiyon çalışmaları.

Üçüncü hafta; (29.03.2018) tarihinde yapılan Yıldızlı Gece uygulamasında 1.Ders saati (40 dk.), Van Gogh'un Yıldızlı Gece adlı sanat eseri (deney gurubu) öğrencilerle birlikte pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle eleştirilmiştir. Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak, sanat eseri çözümleme, betimleme, yorumlama ve yargılama sırası şeklinde ele

alınmıştır. Kontrol grubundaki sınıfta 2017-2018 Milli Eğitim müfredat programına göre görsel sanatlar dersi işlenmiştir.

Şekil 8. 8.A sınıfı Yıldızlı Gece reproduksiyon çalışması.

Dördüncü hafta;(05.04.2018) tarihinde yapılan uygulamada 1.Ders saati (40 dk.), Van Gogh'un Yıldızlı Gece adlı sanat eseri renkli çıktı olarak öğrencilere birer tane verilmiştir ve sanat eserinin reproduksiyonu yaptırılmıştır. Kontrol grubundaki sınıfta müfredat programına göre görsel sanatlar dersi işlenmiştir.

Şekil 9. 8.A sınıfı Yıldızlı Gece röprodüksiyon çalışması.

Beşinci hafta; (12.04.2018) tarihinde yapılan Açık Radyo 94.9 afişi 1.Ders (40 dk.), Açık Radyo 94.9 adlı afiş çalışması (deney gurubunu) öğrencilerle birlikte pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle eleştirilmiştir. Pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak, sanat eseri çözümleme, betimleme, yorumlama ve yargılama sırası şeklinde ele alınmıştır. Kontrol grubundaki sınıfta 2017-2018 Milli Eğitim müfredat programına göre görsel sanatlar dersi işlenmiştir.

Şekil 10. 8.A sınıfı Radyo 94.9 pedagojik sanat eleştirisi.

Altıncı hafta; (16.04.2018) tarihli uygulaması sonrasında Açık Radyo 94.9 afişi 1.Ders (40 dk.), Açık Radyo 94.9 adlı afiş çalışması renkli çıktı olarak öğrencilere birer tane verilecek ve sanat eserinin reproduksiyonu yaptırılmıştır. Kontrol grubundaki sınıfta müfredat programına göre görsel sanatlar dersi işlenmiştir.

Şekil 11. 8.A sınıfı Radyo 94.9 Reprodüksiyon çalışmaları.

Deney grubu ve kontrol grubu altı haftalık eğitim süreci sonrasında Görsel Okuryazarlık Yeterlilik Ölçeği son test olarak uygulanmış ve araştırmanın uygulama süreci sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizinde frekans, yüzde, bağımsız örneklem için t testi ve bağımlı örneklem için t testi olmak üzere 4 farklı istatistiksel

analiz kullanılmıştır. Bu analizlerin bilgisayarda SPSS for Windows 22.00 istatistik paket programı ile yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yapılmıştır. Araştırmada deney ve kontrol gruplarında ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Deney grubuna pedagojik sanat eleştirisi öğretim yöntemi uygulaması ve kontrol grubuna da müfredat programı ile öğretim yöntemi uygulaması bittikten sonra kendi içlerinde ön test ve son test puan ortalamaları arasındaki farkı belirlemek için bağımlı örneklem için t testi uygulanmıştır.

Araştırmacı Rolü

Araştırmanın yapılabilmesi için Ağrı/Doğubayazıt Ahmedi Hani ortaokulu kurumu olarak İlçe Milli Eğitim'i aracılığıyla ilçe Kaymakamlığından gerekli resmi izin alınarak uygulamalara başlanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kiper, Aslan, Kıyıcı ve Akgün (2012) tarafından geliştirilen "görsel okuryazarlık yeterlilikleri ölçeği" kullanılmıştır. Bu ölçek 6 alt boyut ve 29 maddeden oluşmaktadır. Araştırmaya 8/A ve 8/B sınıflarından 45'er öğrenci olmak üzere toplam 90 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırmayı yürüten "Görsel Sanatlar Öğretmeni" iki sınıfta ilk aşamada uyguladığı ön testlerde öğrencileri etkilememeye dikkat ederek, öğrencilerin uygulama aşamasında ve bir sonraki son test aşamasının herhangi bir etki altında yanıtlanmaması adına öğrencilere terslerin içeriğiyle ilgili açıklamada veya bilgilendirmede bulunulmamıştır. Ön Test uygulamalarından sonra Kontrol Grubu olan 8/B sınıfına müfredat programında bulunan konular işlenmiş olup, ek bir konunun işlenmemesine dikkat edilmiştir. Deney Grubu olan 8/A sınıfında üç sanat eseri, 6 hafta boyunca derslerde öğrencilere verilen pedagojik sanat eleştirisi sorularıyla pedagojik sanat eleştirisi yöntemi kullanılarak dikkatle incelenerek eserlerin reproduksiyonları yapılmıştır. Uygulamalar için alınan izinli sürenin verimli kullanılabilmesi için görsel sanatlar öğretmeni reproduksiyonu yapılacak olan üç sanat eserini 8/A sınıfının mevcut sayısı kadar önceden renkli çıktılarını ve öğrencilere yönlendirilecek soru derlemesini hazırlamıştır. Her bir öğrenciyi tek tek takip edip hem pedagojik sanat eleştirisine katılımlarını sağlamış ve hem de reproduksiyonlarını tamamlamalarına yardımcı olmuştur. Uygulama sonucunda Kontrol Grubu olan 8/B ve Deney Grubu olan 8/A sınıflarına son testleri gerekli ortamları sağlayarak yapmıştır. Uygulamalar sonunda derlenen verilerin istatistiksel bulguları düzenlenmiş olup Kontrol ve Deney Gruplarının arasında pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisinde anlamlı bir farkın olup olmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kiper, Aslan, Kıyıcı ve Akgün (2012) tarafından geliştirilen ‘‘görsel okuryazarlık yeterlilikleri ölçeği’’ kullanılmıştır. Bu ölçek 6 alt boyut ve 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.94$ olarak bulunmuştur. Alt boyutları için bakıldığında iç tutarlılık kat sayılarının ‘‘Ofis Yazılımlarını Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme’’ ($\alpha=.89$), ‘‘Basılı Görsel Materyalleri Tanıyabilme’’ ($\alpha=.83$), ‘‘Görsel Yorumlayabilme’’ ($\alpha=.86$), ‘‘Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme’’ ($\alpha=.78$), ‘‘Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme’’ ($\alpha=.77$) ve ‘‘Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme’’ ($\alpha=.68$) olduğu belirlenmiştir. Bu değerler ile ölçeğin güvenilirliğinin oldukça yüksek olduğunu görülmektedir.

Ortaokul 8. sınıf görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerine olan etkisinin incelenmesinde ‘‘Deney grubu ve Kontrol Grubu’’ sınıf sayılarının eksiksiz olmasına dikkat edilmiştir. ‘‘Ön Test ve Son Test’’ uygulamalarında öğrencilerin hem öğrenciler açısından ve hem de öğretmen açısından etki altında bırakılmamasına özen gösterilmiştir. 6 Haftalık eğitim sürecinde öğrencilere araştırmanın amacıyla ilgili herhangi bir bilgi verilmemesine, pedagojik sanat eleştirisi yapan 8/A sınıfında herhangi bir zaman sorunu yaşanmaması adına tedbirli davranılmıştır. Doğru eleştiri soruları sorma adına Nihat Boydaş’ın ‘‘ Sanat Eleştirisine Giriş’’ kitabında bulunan eleştiri aşamaları olan Betimleme, Çözümleme, Yorumlama ve Yargı soru düzenlemeleri önceden hazırlanarak derste pedagojik sanat eleştirisi yöntemi olarak kullanılmıştır. Deney Grubu sınıfında herkesin eleştiriye katılımı sağlanmaya çalışılıp tüm öğrencilerin reproduksiyonları resmetmelerine dikkat edilmiştir. Kontrol grubu sınıfında Bakanlık müfredatında bulunan görsel sanatlar yıllık ders planı işlenerek, öğrencilerin rutin ders akışı sağlanmıştır. 6 haftalık uygulama programı bittikten sonra son testler uygun ortamlarda yapılarak, ‘‘Ön Test ve Son Test’’ sonuçlarının verileri tablo halinde istatistiklere dönüştürülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya ait alt problemlere dayalı olarak elde edilmiş olan bulgulara yer verilmiştir.

Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde “Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık ön test puanları açısından aralarında fark var mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Öğrencilerin görsel okuryazarlık ön test puanları arasındaki farkı anlamak amacıyla t testi yapılmış ve bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. *Deney ve Kontrol Öğrenci Grubunun Görsel Okuryazarlık Ön Test Puanları Açısından Aralarındaki Fark*

Boyutlar	Gruplar	n	$\bar{X}$	Ss	t	P
Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme	Kontrol Grubu	45	1.37	0.23	1.241	.218
	Deney Grubu	45	1.31	0.29		
Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme	Kontrol Grubu	45	1.37	0.22	.825	.411
	Deney Grubu	45	1.32	0.28		
Görsel Yorumlayabilme	Kontrol Grubu	45	1.36	0.22	.863	.390
	Deney Grubu	45	1.32	0.27		
Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme	Kontrol Grubu	45	1.20	0.18	1.300	.197
	Deney Grubu	45	1.14	0.28		
Araç Kullanarak Görsel Üretebilme	Kontrol Grubu	45	1.17	0.16	1.763	.081
	Deney Grubu	45	1.10	0.24		
Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme	Kontrol Grubu	45	1.36	0.22	.675	.501
	Deney Grubu	45	1.33	0.28		
Görsel okuryazarlık Toplam Puan	Kontrol Grubu	45	1.31	0.19	1.637	.105
	Deney Grubu	45	1.25	0.13		

Tablo 3 incelendiğinde, görsel okuryazarlık ölçeğinin “Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme” boyutunda kontrol grubu öğrenci grubunun ön test puan ortalaması 1.37 ve deney grubundaki öğrenci grubunun ön test puan ortalaması 1.31 olarak bulunmuştur. Aralarındaki farka ait t değeri 1.241 bulunmuş olup $p>0.05$ önem boyutunda anlamsız olarak görülmüştür.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme” boyutunda kontrol grubu öğrencilerine ait olan ön test puan ortalaması 1.37 ve deney grubu öğrencilerine

ait ön test puan ortalaması 1.32 olup aralarındaki farka ait t değeri .825 olarak $p>0.05$ önem boyutunda anlamsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsel Yorumlayabilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalaması 1.36 ve deney grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalaması ise 1.32 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri .863 olarak $p>0.05$ önem boyutunda anlamsız bulunmuştur.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme” boyutunda, kontrol grubunda olan öğrencilere ait ön test puan ortalaması 1.20 ve deney grubunda olan öğrencilere ait ön test puan ortalaması 1.14 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 1.300 olarak $p>0.05$ önem boyutunda anlamsız olduğu görülmüştür.

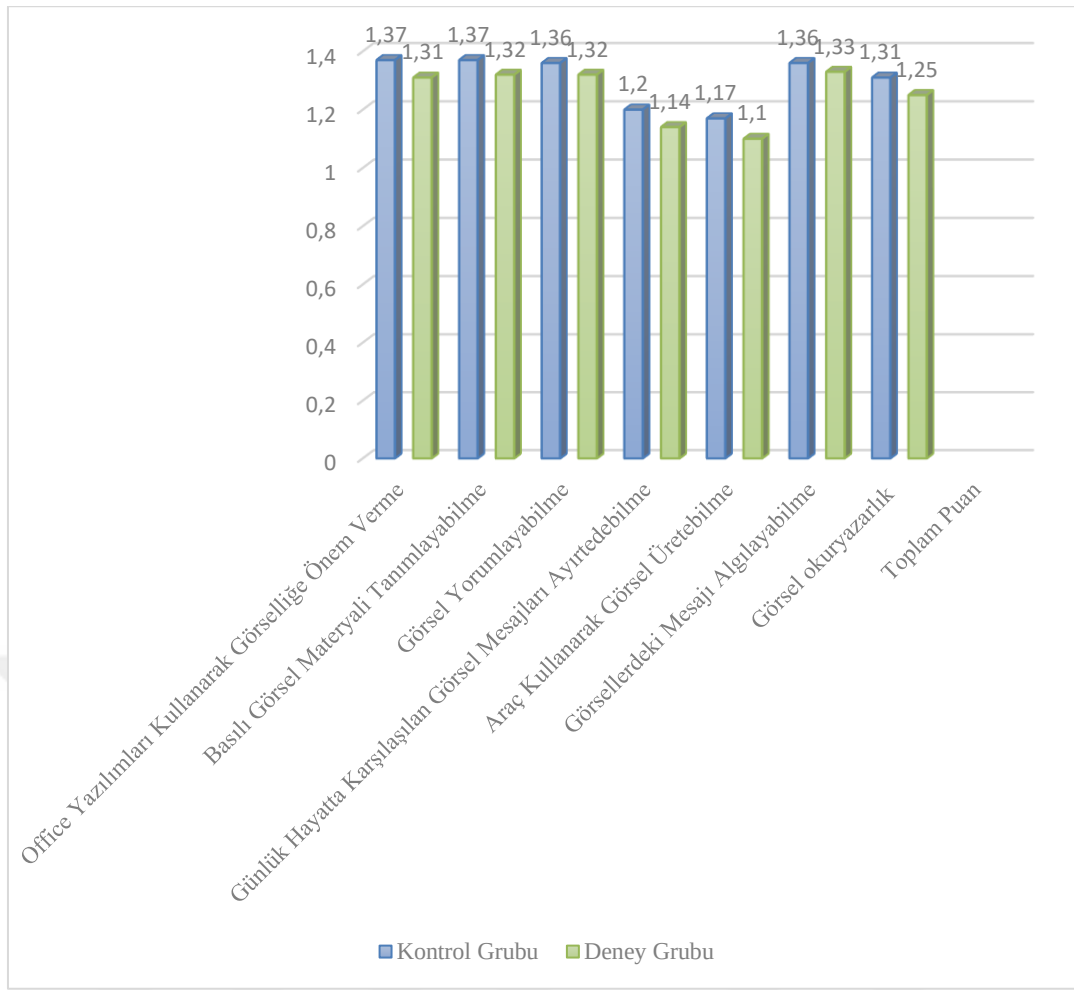
Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Araç Kullanarak Görsel Üretebilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalaması 1.36 ve deney grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalaması 1.33 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri .675 olarak $p>0.05$ önem boyutunda anlamsız olduğu görülmüştür.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilere ait ön test puan ortalaması 1.36 ve deney grubunda olan öğrencilerin ön test puan ortalaması 1.33 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri .675 olarak $p>0.05$ önem boyutunda anlamsız olduğu görülmüştür.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin toplam puanında kontrol grubunda bulunan öğrencilere ait ön test puan ortalaması 1.31 ve deney grubunda olan öğrencilerine ait olan ön test puan ortalaması 1.25 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 1.637 olarak $p>0.05$ önem boyutunda anlamsız olduğu görülmüştür.

Tüm bulgular görsel okuryazarlık ölçeğinin hem alt boyutları hem de toplam ön test puanları bakımından deney ve kontrol grupları arasında fark olmadığını göstermektedir.

Bu durumda olarak deney ve kontrol grupları arasındaki görsel okuryazarlık ön test puanlarının benzer ve düşük olduğu tespit edildiğinden deneysel çalışmaya başlanması uygun bulunmuştur (Grafik 1).

Şekil 12. Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık ön test puanları.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde “Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık son test puanları açısından aralarında fark var mıdır?” sorusunun cevabı aranmıştır. Öğrencilerin görsel okuryazarlık son test puanları arasındaki farkı anlamak amacıyla t testi yapılmış ve bulgulara Tablo 4’de yer verilmiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Son Test Puanları Açısından Aralarındaki Fark

Boyutlar	Gruplar	n	$\bar{X}$	Ss	t	P
Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme	Deney Grubu	45	2.28	0.76	5.089	.000
	Kontrol Grubu	45	1.60	0.46		
Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme	Deney Grubu	45	2.36	0.66	8.964	.000
	Kontrol Grubu	45	1.36	0.35		
Görsel Yorumlayabilme	Deney Grubu	45	2.03	0.87	4.669	.000
	Kontrol Grubu	45	1.32	0.52		

Tablo 4. (devam)

Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme	Deney Grubu	45	2.40	1.02	4.477	.000
	Kontrol Grubu	45	1.59	0.65		
Araç Kullanarak Görsel Üretebilme	Deney Grubu	45	2.24	0.96	4.091	.000
	Kontrol Grubu	45	1.54	0.60		
Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme	Deney Grubu	45	2.60	1.00	6.342	.000
	Kontrol Grubu	45	1.50	0.59		
Görsel okuryazarlık	Deney Grubu	45	2.32	0.72	6.539	.000
Toplam Puan	Kontrol Grubu	45	1.49	0.45		

Tablo 4 incelendiğinde görsel okuryazarlık ölçeğinin “Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 1.60 ve deney grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 2.28 olarak belirlenmiştir. Aralarındaki farka ait t değeri 5.089 olarak $p<0.05$ önem boyutunda deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 1.36 ve deney grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 2.36 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 8.964 olarak $p<0.05$ önem düzeyinde deney grubu lehine anlamlı bulunmuştur.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsel Yorumlayabilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 1.32 ve deney grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 2.03 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 4.669 olarak $p<0.05$ önem boyutunda deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 1.59 ve deney grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 2.40 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 4.477 olarak $p<0.05$ önem boyutunda deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

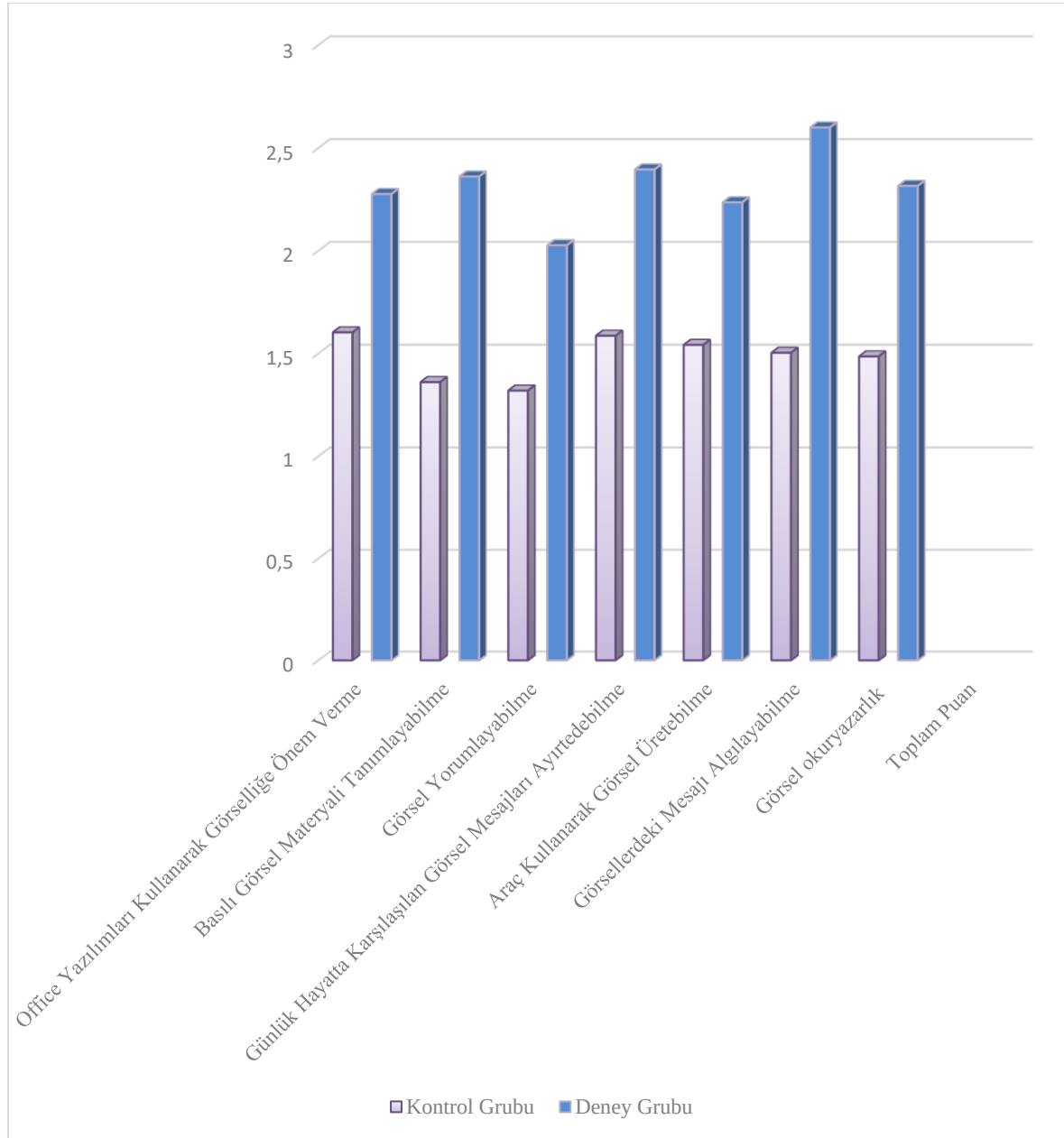
Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Araç Kullanarak Görsel Üretebilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 1.54 ve deney grubunda olan öğrencilerin son test puan ortalaması 2.24 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 4.091 olarak $p<0.05$ önem boyutunda deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme” boyutunda kontrol grubunda olan öğrencilere ait son test puan ortalaması 1.50 ve deney grubunda olan öğrencilerine ait son test puan ortalaması 2.60 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 6.342 olarak $p<0.05$ önem boyutunda deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Görsel okuryazarlık ölçeğinin toplam puanında kontrol grubunda olan öğrencilere ait son test puan ortalaması 1.49 ve deney grubunda olan öğrencilere ait son test puan ortalaması 2.32 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 6.539 olarak $p<0.05$ önem boyutunda deney grubu lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Tüm bu bulgular, görsel okuryazarlık ölçeğinin hem alt boyutları hem de toplamında son teste ait puanlar kıyaslandığında deney ve kontrol grupları arasında deney grubu açısından pozitif yönde fark olduğunu göstermiştir.

Bu durumda deney gruplarının kontrol gruplarına göre Görsel okuryazarlık son test puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir (Grafik 2).

Şekil 13. Deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık son test puanları.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “Deney ve kontrol gruplarının kendi içlerinde ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Deney grubunda olan öğrencilerin görsel okuryazarlık ön test ve son test puanları arasındaki farkı anlamak amacıyla testi yapılmış ve bulgulara Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 5. Deney Gruplarındaki Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Ön Test ve Son Test Puanları Arasındaki Fark

Boyutlar	Gruplar	n	$\bar{X}$	Ss	t	P
Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme	Ön test	45	1.31	0.29	-8.760	.000
	Son test	45	2.28	0.76		
Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme	Ön test	45	1.32	0.28	-10.792	.000
	Son test	45	2.36	0.66		
Görsel Yorumlayabilme	Ön test	45	1.32	0.27	-5.638	.000
	Son test	45	2.03	0.87		
Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme	Ön test	45	1.14	0.28	-8.226	.000
	Son test	45	2.40	1.02		
Araç Kullanarak Görsel Üretebilme	Ön test	45	1.10	0.24	-8.005	.000
	Son test	45	2.24	0.96		
Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme	Ön test	45	1.33	0.28	-9.129	.000
	Son test	45	2.60	1.00		
Görsel okuryazarlık Toplam Puan	Ön test	45	1.25	0.13	-10.489	.000
	Son test	45	2.32	0.72		

Tablo 5’de görüldüğü gibi deney grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.31 ve son test puan ortalama düzeyi 2.28 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 8.760 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Deney grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.32 ve son test puan ortalama düzeyi 2.36 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 10.792 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Deney grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsel Yorumlayabilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.32 ve son test puan ortalama düzeyi 2.03 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 5.638 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

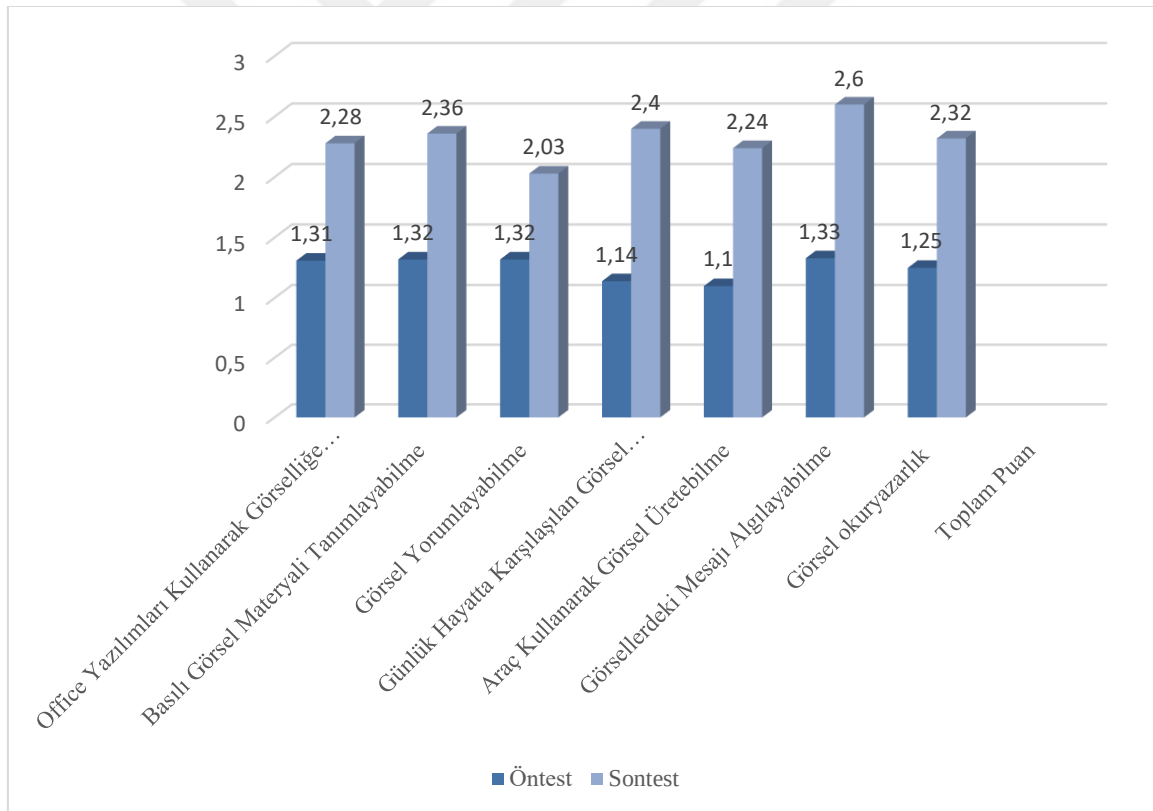
Deney grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.14 ve son test puan

ortalama düzeyi 2.40 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 8.226 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Deney grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Araç Kullanarak Görsel Üretebilme” boyutunda ön test puan ortalaması 1.10 ve son test puan ortalaması 2.24 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 8.005 olarak $p<0.05$ önem düzeyinde son test lehine anlamlı bulunmuştur.

Deney grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.33 ve son test puan ortalama düzeyi 2.60 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 9.129 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Deney grubunda görsel okuryazarlık ölçeği Toplam puanında ön test puan ortalama düzeyi 1.25 ve son test puan ortalama düzeyi 2.32 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 10.489 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Şekil 14. Deney grubundaki öğrencilerin görsel okuryazarlık ön test ve son test puanları.

Kontrol gruplarındaki öğrencilerin görsel okuryazarlık ön test ve son test puanları arasındaki farkı anlamak amacıyla t testi yapılarak, bulgular Tablo 4’de yer gösterilmiştir.

Tablo 6. Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Ön Test ile Son Test Puanları Arasındaki Fark

Boyutlar	Gruplar	n	$\bar{X}$	Ss	t	P
Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme	Ön test	45	1.37	0.23	-3.972	.000
	Son test	45	1.60	0.46		
Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme	Ön test	45	1.37	0.22	-.664	.510
	Son test	45	1.36	0.35		
Görsel Yorumlayabilme	Ön test	45	1.36	0.22	-.052	.959
	Son test	45	1.32	0.52		
Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme	Ön test	45	1.20	0.18	-4.535	.000
	Son test	45	1.59	0.65		
Araç Kullanarak Görsel Üretebilme	Ön test	45	1.17	0.16	-4.858	.000
	Son test	45	1.54	0.60		
Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme	Ön test	45	1.36	0.22	-2.053	.046
	Son test	45	1.50	0.59		
Görsel okuryazarlık Toplam Puan	Ön test	45	1.31	0.19	-3.687	.001
	Son test	45	1.49	0.45		

Kontrol grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.37 ve son test puan ortalama düzeyi 1.60 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 3.972 olarak $p < 0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Kontrol grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.37 ve son test puan ortalama düzeyi 1.36 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri .664 olarak $p > 0.05$ önem boyutunda anlamsız bulunmuştur.

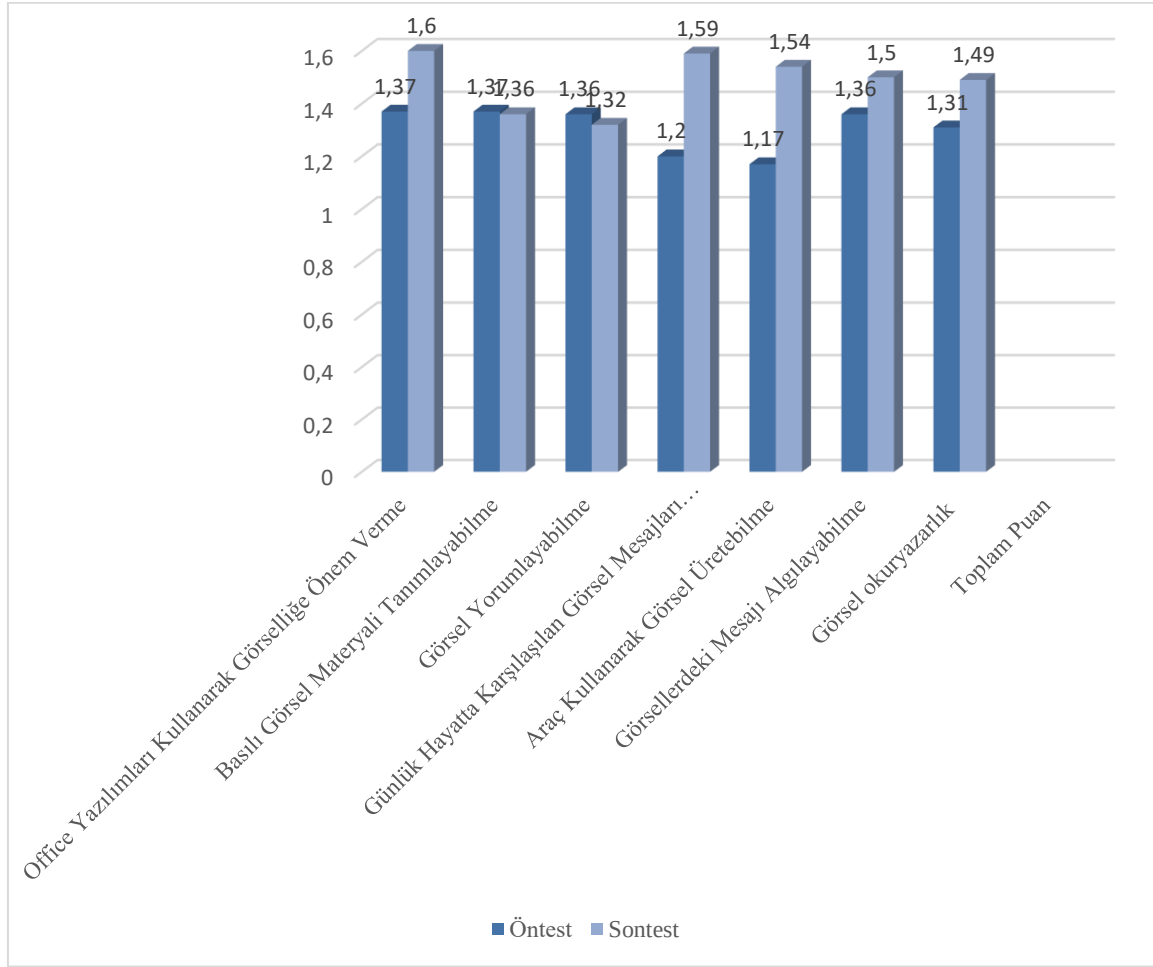
Kontrol grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsel Yorumlayabilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.36 ve son test puan ortalama düzeyi 1.32 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri .052 olarak $p > 0.05$ önem boyutunda anlamsız olduğu görülmüştür.

Kontrol grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme” boyutunda ön test puan ortalaması 1.20 ve son test puan ortalama düzeyi 1.59 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 4.535 olarak $p < 0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Kontrol grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Araç Kullanarak Görsel Üretebilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.17 ve son test puan ortalama düzeyi 1.54 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 4.858 olarak $p < 0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Kontrol grubunda görsel okuryazarlık ölçeğinin “Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme” boyutunda ön test puan ortalama düzeyi 1.36 ve son test puan ortalama düzeyi 1.50 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 2.053 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Kontrol grubunda görsel okuryazarlık ölçeği toplam puanında ön test puan ortalaması 1.31 ve son test puan ortalaması 1.49 olup aralarındaki farkı gösteren t değeri 3.687 olarak $p<0.05$ önem boyutunda son test lehine anlamlı olduğu görülmüştür.

Şekil 15. Kontrol grubu öğrencilerinin görsel okuryazarlık ön test ile son test puanları.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın bulgularından varılan sonuçlar ve ilgili literatürler karşılaştırılarak tartışılmış ve bu sonuçlara yönelik olarak önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın birinci alt amacı olan kontrol ve deney gruplarının görsel okuryazarlık ön test puanlarının karşılaştırılması sonucunda, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin görsel okuryazarlık ölçeği ön test puanlarının karşılaştırılması sonucunda anlamlı bir fark görülmemiştir. Tüm bu bulgular görsel okuryazarlık ölçeğinin hem alt boyutları hem de toplam ön test puanlarına yönelik kontrol ile deney grupları arasındaki ayırım anlamsız bulunduğu için deneye başlanmıştır.

Özdemir ve Göktepe & Yıldız'ın (2015), yedinci sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeylerini inceledikleri araştırmalarında, deney ve kontrol grupları üzerinde kullanılan görsel okuryazarlık yeterlilik ölçeği ön testinde iki grup arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Araştırmanın ikinci alt amacı olan deney ve kontrol gruplarının görsel okuryazarlık son test puan düzeyleri karşılaştırıldığında Görsel okuryazarlık ölçeğinin hem alt boyutları hem de toplam son test puanlarına yönelik deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine fark olduğu görülmektedir. Deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri karşılaştırıldığında görsel okuryazarlık becerilerinde anlamlı bir düzeyde farklılık olduğu belirlenmiş ve buna göre Pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerini yükselttiği belirlenmiştir.

Literatür incelendiğinde pedagojik sanat eleştirisinin görsel okuryazarlık becerileri ile olan ilişkisini araştıran bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak görsel etkinliklerin etkisini inceleyen araştırmalara rastlanılmıştır. Doğru (2014) lise düzeyinde görsel sanatlar dersinin görsel okuryazarlık üzerinde etkisinin olup olmadığını araştırdığı çalışmasında görsel sanatlar dersini alan ve almayan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılığın olduğunu saptamıştır. Yine aynı şekilde Özkubat'ın (2015), görsel farkındalık eğitim programının 5-6 yaş çocukların görsel okuryazarlıklarına etkisini incelediği araştırmasında, deney ve kontrol grupları arasında deney grubu lehine bir sonuca ulaştığı görülmüştür.

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan deney ve de kontrol gruplarının kendi aralarında ön test ile son test puanları karşılaştırıldığında deney grubuna yönelik ön test ve son test

puanları arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır. Deney gruplarındaki öğrencilere yönelik ön test ve son test puanları arasındaki farklar kendi içinde karşılaştırıldığında son testte ön teste göre değişimlerin tümü anlamlı bulunmuştur. Kontrol gruplarındaki öğrencilerinin ön test ve son test puanları kendi arasında karşılaştırıldığında son test, ön teste göre değişimlerden “Office Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verme” boyutu, “Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt edebilme” boyutu, “Araç Kullanarak Görsel Üretebilme” boyutu, “Görsellerdeki Mesajı Algılayabilme” boyutları açısından farklar son test lehine anlamlı bulunurken “Basılı Görsel Materyali Tanımlayabilme” boyutu, “Görsel Yorumlayabilme” boyutları açısından farklar ise anlamsız bulunmuştur. Kontrol grubunun ön ve son test sonuçlarının düşük düzeyde olduğu belirlenirken, deney grubunun görsel okuryazarlık becerilerini kazanmada ön ve son testler arasında anlamlı bir yükselme görülmüştür.

Günümüzün eğitim hayatında görsellerle öğrenmenin daha kolay ve anlaşılır olduğu bilinmektedir. Araştırma sonucuna paralel olarak Eraslan Taşpınar da (2016), sanat eğitiminin görsel okuryazarlık becerilerine etkisini araştırdığı çalışmasında, sanat eğitimi gören grubun görsel okuryazarlık yeteneklerinin hem toplamda hem bütün alt boyutlarda daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Sanat etkinliklerinin öğrencilerin görsel okuryazarlıklarını pozitif yönde etkilediği görülmektedir.

Bu araştırma ile görsel sanatlar dersinde pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle ders işlenen öğrencilerin, görsel sanatlar ders müfredatına göre sanatlar eğitimi alan öğrencilere oranla görsel okuryazarlık becerilerinin daha fazla arttığı saptanmıştır.

Öneriler

1. Görsel sanatlarda dersinde pedagojik sanat eleştirisi yönteminin öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerini artırmasından dolayı görsel sanatlar dersi müfredatında geniş ve anlamlı bir yer almalıdır.
2. Araştırma ortaokul 8. sınıf öğrencilerine yönelik uygulanmış bir çalışmadır. Ortaokul tüm düzeylerde ve liselerde de uygulanması önerilmektedir.
3. Devlet okullarında farklı kademelerde ve özel okulların farklı kademelerinde buna benzer bir araştırma yapılabilir.
4. Öğrencilerin pedagojik sanat eleştirisi yöntemiyle görsel okuryazarlıklarının arttığı görülmüştür. Nedenselliğe bağlı araştırmalar yapılarak görsel sanatlar dersinde uygulanan pedagojik sanat eleştirisinin görsel okuryazarlık becerilerini neden artırdığı araştırma konusu olabilir.
5. Araştırma çalışma grubu genişletilerek farklı illerde yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alpan, G., (2008).Görsel okuryazarlık ve öğretim teknolojisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2),74-102.
- Akçadoğan, I.İ. (2006). *Temel sanat eğitimi ve dijital ortam* (1.baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Akyol, H. (2010). *Yeni programa uygun öğretim yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, H. (2012). *Gelenekçi sanat eğitimi modellerine temel oluşturmak bakımından görsel okuryazarlık ve eleştirel pedagoji ilişkisi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Ulusal Tez Merkezinden edinilmiştir.(Tez no.311867).
- Beyoğlu, A. (2015). Eğitimde algı, görsel algı ve yanılsama: Victor Vasarely'nin çalışmaları üzerine bir inceleme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 15-17.
- Boydış, N. (2007). *Sanat eleştirisine giriş, örneklerle sanat eleştirisi* (2.Baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Buyurgan, S., Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi* (3.Baskı). İstanbul: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Braden, R. A., & Hortin, J. A. (1982). Identifying the theoretical foundations of visual literacy. *Journal of Visual/Verbal Language*, 2, 37-42.
- Çellek, T. (2008). Sanat eğitimi ve amaçları. [*Görsel Sanatlar Platformu*] <http://www.gorselsanatlar.org/insanin-sanatsal-gelisimi/sanat-egitimi-ve-amaclari-tulay-cellek/> adresinden edinilmiştir.
- Çiftçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *DSpace Akü Akademik Arşiv Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 2.
- Çam, N. (2008). *İslam da sanat sanatta islam*. (4. Baskı). Ankara: Akçağ Yayın.
- Doğru, A. G. (2014). *Lise düzeyi görsel sanatlar dersinin, öğrencilerin görsel okuryazarlık becerilerinin gelişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No.356667)
- Eraslan, L., & Çakıcı, D. (2011). *Pedagojik formasyon programı öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları*. *Kırıkkale Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi* 9(2), 427-438.
- Eraslan Taşpınar, Ş. (2016). Sanat eğitiminin görsel okuryazarlık becerilerine etkisi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC*, 6(3), 340.
- Eren, C. (2017). Eleştirel Düşünme Nedir? Eleştirel Bir Düşünme Becerisine Sahip misiniz? (2018, 5 Ocak). <http://filoji.com/elestirel-dusunme-nedir-elestirel-bir-dusunme-becerisine-sahip-misiniz/> adresinden edinilmiştir.
- Ersoy, A. (2010). *Sanat Eleştirisi*. İstanbul: Artes Yayınları.
- Ev Çimen, E., & Aygüner, E. (2016). Sekizinci sınıf öğrencilerinin matematik okuryazarlığı öz yeterlilik algıları ile gerçek performanslarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 675-696. doi 10.17051/io.2018.419026

- Fleming & Levie (1978). Öğretimsel mesaj tasarımı ve görsel tasarım. *İnteraktif Medya Tasarımı Anabilim Dalı*. <https://kkadriyeaksu.wordpress.com/2014/04/24/ogretimsel-mesaj-tasarimi-ve-gorsel-yazarlik/> adresinden edinilmiştir.
- Feldman, E. B. (1994). Feldman modeline göre örnek sanat eleştirisi. Georgia Üniversitesi, <https://materyal16.wordpress.com/2016/04/09/feldman-modeline-gore-ornek-sanat-elestirisi/> adresinden edinilmiştir.
- Gombrich, E.H. (2011). *Sanatın öyküsü*. (7. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gökay, M. (1998). *Birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre ilköğretim ikinci basamağında sanat eleştirisinin uygulanması ve sonuçları* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez no: 71957)
- Göçer, A. (2014). Öğretmen rolleri, öğrenci etkililiği ve eğitim kazanımları bakımından türkçe dersi metin işleme süreci. *Milli Eğitim Dergisi*, 43(204), 176.
- Gömleksiz, M. R., & Fidan, E. K. (2011). Pedagojik formasyon öğrencilerinin web pedagojik içerik bilgilerine ilişkin öz yeterlilik düzeyleri. *Turkish Studies*, 6(4), 593-620.
- Gülbeyaz, E. (2009). *Sanat tarihinin ve eleştirinin yeri* (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez no: 230936)
- Hekimoğlu, Ö. (2016). *Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez no: 450262)
- Heinich, R., & Molenda, M., & Russel, J. D. (1989). *Öğretim medyası ve yeni teknolojiler* (3. Baskı), Macmillan Yayınları (2018, 7 Nisan).
<https://kkadriyeaksu.wordpress.com//ogretimsel-mesaj-tasarimi-ve-gorsel-yazarlik/> adresinden edinilmiştir.
- Lohr, I. I. (2008). *Creating graphics for learning and performance: Lessons in visual literacy* (2nd). Prentice Hall Press Upper Saddle River, NJ, USA
- İşler, A. Ş. (2002). Günümüzde görsel okuryazarlık ve görsel okuryazarlık eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 14(1), 158-159.
- İşler, A.Ş. (2005). İlköğretim ilk yıllarında sanat eleştirisi uygulamaları ve bu uygulamaların eleştirel düşünme gelişimi açısından önemi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 157.
- Karabulut, N., Karakuzu, M., & Konca, Y. (2008). Sanat eğitiminde pedagojik eleştiri yöntemleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 87-111
- Karabulut, N. (2008). Sanat Eğitiminde Bir Alt Disiplin Olarak Sanat Eleştirisi ve Bir Akademik Eleştiri Örneği. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 59-81
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaptan, Y., & Aslan, H. (2012). Görsel okuryazarlık ve eleştirel pedagoji: sanatın toplumsal ve pedagojik temellerine gerçekçi bir bakış. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(3), 85-100.
- Kartal, T., & Afacan, Ö. (2013). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12(24), 76-96.
- Kocaarslan, M., & Çeliktürk, Z. (2013). Eğitim fakültesi öğrencilerinin görsel yeterliliklerinin belirlenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(2) 245-346.

- Kiper, A., Aslan, S., Kıyıcı, M & Akgün Ö. E. (2012). Görsel okuryazarlık ölçeği, Geçerlilik Etüdü ve Güvenirlilik. *Tojnet*, 73-83.
- Mamur, N. (2014). Post modernizmin sanat eğitime yansıma biçimleri görsel kültür ve eleştirel pedagoji. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi Kefat*, 15(2), 59-77.
- MEB. (1991). Türkiye’de güzel sanatlar eğitimi geliştirme özel ihtisas komisyonu (Yayın no: 2002). Ankara: Yüksek Danışma Kurulu Başkanlığı
- MEB, (2017). Görsel sanatlar dersi öğretim programı (1-8) uygulama esasları (Yayın No. 2018-3).<https://ttkb.meb.gov.tr/> adresinden edinilmiştir. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mercin, L., & Alakuş, A.O. (2005). Sanat eleştirisi ve pedagojik eleştiri yönteminin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Fakültesi Dergisi* (5), 36-46.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası Dergisi*, 11(1), 101-121.
- Özdemir, A. Ş., & Göktepe Yıldız, S. (2015). Yedinci sınıf öğrencilerinin görsel okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(41), 529-541.
- Özgenel, L. (2016). *Sanat üzerine okumalar 60 yıla bakış*. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- Özkubat, S. (2015). *Görsel farkındalık eğitim programının 5-6 yaş çocuklarının görsel okuryazarlıklarına etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez no: 388148)
- Özsoy, V., & Şahan, M. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. Sınıf resim-iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-227.
- Pettersson, R. (1993). *Visual information*. New Jersey: Educational Technology Press.
- Pisikoloji Derneği. (2015). *Çocuk ve ekran* (yayımlanma no. 2015, 6 Mart).<https://pedagogiderneği.com/cocuk-ve-ekran/> (23.11.2017). adresinden edinilmiştir.
- Penings, A. (2002). Görsel okuryazarlık, görselleri okuma yaratma ve değerlendirme süreci (2013, 4, Nisan). <http://fotografya.fotografya.gen.tr/cnd/index.php?id=248,0,0,1,0,0> adresinden edinilmiştir.
- Sağlam, A. Ç., & Büyükuysal, E. (2013). Eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyleri ve buna yönelik engellere ilişkin görüşleri. *Uşak Üniversitesi Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 10(1), 260.
- Şahin, Ç., Demir, M. K., & Arcagök, S. (2016). Öğretmen adaylarının eleştirel pedagoji ilkelerine yönelik yaklaşımlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1187-1205.
- Şahin, Ç. (2008). İlköğretim beşinci sınıf öğretmen ve öğrencilerin görsel okuryazarlıkları üzerine bir araştırma. *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Akademik Araştırmalar İndeksi*, 2011(31), 67.
- Şahin, Ç., & Demir, M. K., & Arcagök, S. (2016). Öğretmen adaylarının Eleştirel Pedagoji İlkelerine Yönelik Yaklaşımlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1187-1205.
- Seferoğlu, S. S. (2009). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Tekin, N., & Aslan, O., & Yağız, D. (2016). Fen bilimleri öğretmen adaylarının bilimsel okuryazarlık düzeyleri ve eleştirisel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 23-50.
- Tüzel, S. (2010). Görsel okuryazarlık. *Türklük Bilimi Araştırmaları (Türkçe Öğretimi Özel Sayısı)* 27(1), 691-705
- Tuna, S. (2011). Kültürel farkındalık yaratma açısından sanat eleştirisi öğretimi. *İlköğretim Online*, 10(2), 569-575.
- Tuna, S. (2007). Estetik algı ve beğeni gelişimi açısından ilköğretimde sanat eleştirisi öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1). 124.
- Turani, A. (2013). *Dünya sanat tarihi*. Ankara: Remzi Kitapevi.
- Yükselgün, Ö., & Türkcan, B. (2012). İlköğretimde görsel sanatlar dersi öğretim programındaki "görsel sanat kültürü" öğrenme alanının uygulanması. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(20), 337-366.
- Yerlikaya, M. (2015). Güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi ana bilim dalı öğrencilerinin görsel okuryazarlıkları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11), 58-79.
- Yılmaz, R. (2013). Eğitim ve görsel okuryazarlık ilişkisi üzerine bir inceleme. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 17.
- Yılmaz, K., & Horzum, M.B. (2005). Küreselleşme, bilgi teknolojileri ve üniversite. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 103-121.
- Yolcu. E. (2004). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri* (1.Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

EKLER

EK-1. Kullanılan Ölçek:

GÖRSEL OKURYAZARLIK YETERLİLİKLERİ ÖLÇEĞİ

Yaş :
 Cinsiyet :
 Mezun Olunan Lise Türü : ☐ Güzel Sanatlar Lisesi ☐ Meslek Lisesi Sanat Bölümü
☐ Anadolu Lisesi ☐ Düz Lise
☐ Diğer.....
 Sınıf : ☐ 1.Sınıf ☐ 2.Sınıf ☐ 3.Sınıf ☐ 4.Sınıf ☐ Uzatma
 Not Ortalaması :

Madde Numaraları		Kesinlikle Yapamam	Yapamam	Az Çok Yapamam	Yapamam	Kolaylıkla Yapamam
Ofis Yazılımları Kullanarak Görselliğe Önem Verebilme						
1 (m13)	Yazılarımda konu başlıkları kullanırım					
2 (m14)	Yazılarımda madde imleri kullanırım					
3 (m15)	Yazılarımda grafik kullanırım					
4 (m16)	Yazılarımda tablo kullanırım					
5 (m17)	Yazılarımda resim ve fotoğraflar kullanırım					
6 (m18)	Yazılarımda çizim kullanırım					
7 (m19)	Yazılarımda uygun yazı tipleri kullanırım					
Basılı Görsel Materyalleri Tanımlayabilme						
8 (m26)	Grafiklerdeki desenleri tanımlarım					
9 (m27)	Görsellerdeki karmaşık şekilleri tanımlarım					
10 (m28)	Haritalardaki özel işaretleri anlarım					
11 (m29)	Harita yardımıyla yolumu bulurum					
Görsel Yorumlayabilme						
12 (m30)	Kavramları görsel şekillerle ifade ederim					
13 (m31)	Yazılarımla görsel olarak rahatlıkla okunabilecek şekilde düzenlerim					
14 (m32)	Yazdığım yazıların güzel görünmesine dikkat ederim					
15 (m33)	Resim ve fotoğrafları yorumlarım					
16 (m34)	Resim ve fotoğraflar için anlam üretirim					
Günlük Hayatta Karşılaşılan Görsel Mesajları Ayırt Edebilme;						
17 (m23)	Trafik işaretlerinin anlamlarını bilirim					
18 (m25)	Uzaktan kumandalardaki sembollerini anlarım					
19 (m35)	TV'deki akıllı işaretleri(aile, şiddet, korku, cinsellik vb.) bilirim					
20 (m36)	İnternet sitelerindeki logoyu ayırt ederim					
21 (m37)	İnternet sitelerindeki reklamları ayırt ederim.					
Araçlar Kullanarak Görsel Üretebilme						
22 (m1)	Fotoğraf, belge vs. taramak için tarayıcı kullanırım					
23 (m2)	Dijital fotoğraf makinesi kullanırım					
24 (m3)	Bilgisayarda fotoğraflarımı düzenlerim(kesme, renklendirme vs)					
25 (m4)	Dijital video kamerası kullanırım					
26 (m5)	Bir video düzenleme programı ile bilgisayarda video klipleri düzenlerim					
Görsellerdeki Mesajları Algılayabilme						
27 (m9)	Basılı yayınlardaki reklamları incelerim					
28 (m10)	Resim yada fotoğrafların ne ifade ettiğini anlarım					
29 (m11)	Anlatım açısından resimler ve fotoğrafların sınırlılıklarını bilirim					

EK-2. Alınan İzinler

Sayı :44753562-160.01.01-E.5017463
Konu:Yüksek Lisans Tez Çalışması.

09.03.2018

..... MÜDÜRLÜĞÜNE
DOĞUBAYAZIT

İlgi : Kaymakamlık Makamının 08.03.2018 tarihli ve 4974065 sayılı olurları.

Ahmedi Hani Görsel Sanatlar Öğretmeni Sevgül ERASLAN'ın İlçemiz dahilindeki 8. Sınıf öğrencilerine, 6 hafta " Pedagojik Sanat Eleştirisi Yönetiminin Öğrencilerin Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi" konulu araştırma yapılmasına ilişkin alınan Kaymakamlık Makamının ilgi tarihli ve sayılı olurları ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Ebutelha ONHAN
İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü

Ek :

ÖZ GEÇMİŞ

- ✓ 17.10.1987 tarihinde Ağrı/Doğubayazıt' da doğdu.
- ✓ İlköğrenimini 'Fevzi çakmak ilköğretim Okulu'nda (1997) tamamladı.
- ✓ Orta öğrenimini '14 Nisan Ortaokulu'nda'(2004) bitirdi.
- ✓ Lise öğrenimini 'Doğubayazıt Düz Lisesinde'(2007) tamamladı.
- ✓ Lisans öğrenimini 'Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Resim-iş Ana Bilim Dalı'nda (2014) tamamladı.
- ✓ Anadolu Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi.
- ✓ 2016'da Ağrı Alparslan Ortaokulunda bir süre Görsel sanatlar öğretmeni olarak görev aldı.
- ✓ Ağrı/Doğubayazıt Ahmedi Hani Ortaokulunda Görsel Sanatlar ve Teknoloji Tasarım Öğretmeni olarak görev yaptı.
- ✓ 2019 yılında Ağrı/Doğubayazıt 14 Nisan Ortaokulunda Görsel Sanatlar Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.